

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»**

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра економіки і підприємництва

«На правах рукопису»

УДК 658.8

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Круш П.В.

“   ” _____ 2019 р.

**Дипломна робота
на здобуття ступеня бакалавра**

з напрямку підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»

на тему: «Економічне обґрунтування напрямів зниження собівартості продукції

ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій)»

Виконав: студентка IV курсу, групи УЕ-51

Острянюк Марія Миколаївна

Керівник к.е.н., професор Круш П.В.

Консультант з економіко-математичного

підрозділу к.е.н, доц. Кузьмінська Н.Л.

Рецензент к.е.н., доц. Черненко Н.О.

**Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань.
Студентка _____**

Київ – 2019 року

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра економіки і підприємництва**

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)
Напрямок підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Круш П.В.
«___» _____ 2019 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студенту

Остряню Марії Миколаївні

1. Тема роботи «Економічне обґрунтування напрямів зниження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій, керівник роботи: Круш Петро Васильович, к.е.н., професор кафедри економіки і підприємництва затверджені наказом по університету від 28.02.2019 року № 788.

2. Строк подання студентом роботи: 29.05.2019 року.

3. Вихідні дані до роботи: річна фінансова звітність за 2015-2017 роки (Форма №1 «Баланс», Форма №2 «Звіт про фінансові результати»), статистична звітність за 2015-2017 роки, законодавчі та нормативні акти України.

4. Зміст роботи:

Розділ I. Теоретичні основи дослідження собівартості промислового підприємства

1.1. Сутність, структура та види собівартості промислового підприємства

1.2. Фактори зниження собівартості продукції промислового підприємства

1.3. Оцінка методичних підходів до формування собівартості продукції промислового підприємства

Розділ II. Аналіз стану господарсько-фінансової діяльності підприємства ТОВ «ЗБМК»

- 2.1. Загальна характеристика діяльності ТОВ «ЗБМК»
  - 2.2. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства ТОВ «ЗБМК»
  - 2.3. Дослідження собівартості виробництва продукції ТОВ «ЗБМК» на прикладі бетону
  - 2.4. Кореляційно-регресійний аналіз собівартості продукції ТОВ «ЗБМК»
- Розділ III. Економічне обґрунтування напрямів зниження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК»
- 3.1. Напрями зниження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК»
  - 3.2. Обґрунтування доцільності пропозиції зі зниження собівартості за рахунок зменшення витрат на основні матеріали
  - 3.3. Аналіз доцільності пропозиції зі зниження собівартості за рахунок зменшення витрат на утримання та експлуатацію обладнання
  - 3.4. Оцінка економічної ефективності заходів зі зниження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК»
5. Перелік ілюстративного матеріалу (із зазначенням плакатів, презентацій тощо): презентація дипломної роботи.
6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 2, п. 2.4.	к.е.н., доц. Кузьмінська Н.Л.		
Нормоконтроль	к.е.н., доц. Кривда О.В.		

7. Дата видачі завдання – 15.11.2018 р.

Календарний план

№ з/п	Назва етапів та питань, які мають бути розроблені відповідно до дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Позначки керівника про виконання завдань
1.	Затвердження теми науковим керівником	25.12.2018 р.	

2.	1-й розділ написання д/р	28.01.2019 р.	
3.	2-й розділ написання д/р	11.03.2019 р.	
4.	3-й розділ написання д/р	18.04.2019 р.	
5.	Попередній захист д/р	24.04.2019 р.	
6.	Строк подання д/р на кафедру	29.05.2019 р.	
7.	Захист дипломної роботи	17.06.2019 р.- 30.06.2019 р	

Студентка

_____ Острянко М.М.

Керівник роботи

_____ Круш П.В.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота Острянюк Марії Миколаївни на тему «Економічне обґрунтування напрямів зниження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій)», напрям підготовки 6.030504 «Економіка і підприємництво», КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019, Київ.

Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків та рекомендацій, додатків.

Робота виконана в обсязі 103 сторінки, містить 12 рисунків, 40 таблиць, 2 формули та 2 додатки.

Мета роботи полягає в дослідженні сутності собівартості продукції, а також напрямів її зниження на прикладі ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій).

Для аналітичного дослідження та розробки пропозицій в роботі використані такі методи: метод аналізу та синтезу, метод вимірювання, метод калькуляції, методи економіко-математичного моделювання, графічний метод, метод порівняння, метод стратегічного планування.

В роботі досліджено діяльність підприємства, його стан та структуру собівартості продукції підприємства. На основі отриманих даних було запропоновано зменшити витрати основних матеріалів на виробництво продукції шляхом зменшення витрат цементу на виробництво бетону. В якості другого заходу зі зниження собівартості продукції підприємства було запропоновано зменшити витрати на утримання та експлуатацію обладнання за рахунок заміни засобу по догляду за бетонозмішувальною установкою. Економічний ефект від впровадження двох заходів полягає у зниженні собівартості продукції підприємства і підвищенні прибутковості його діяльності.

Об'єкт дослідження – собівартість продукції підприємства.

Предмет – способи, напрями зниження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій).

Ключові слова: витрати, собівартість, калькуляція собівартості, фактори зниження собівартості, собівартість бетону, бетон, прибутковість.

ABSTRACT

Mariia Ostrianko's bachelor thesis on the topic «Economic substantiation of the directions of reduction product costs of LLC «ZBMK» (Plant of Building Materials and Structures) », field of study 6.030504 "Economy of Enterprise", Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, 2019, Kyiv.

Thesis consists of introduction, 3 chapters, conclusions, recommendations and applications.

The amount of thesis is 103 pages, 12 pictures, 40 tables, 2 formulas and 2 annexes.

The purpose of the work is analyzing the essence of the product costs and the directions of its reduction at LLC «ZBMK» (Plant of Building Materials and Structures).

In thesis were used the following analytical methods: the method of analysis and synthesis, the method of measurement, the method of calculation, the methods of economic and mathematical modeling, graphical method, method of comparison, strategic planning technique.

In this work were analyzed company's activity, its economic and financial condition and the structure of the product cost. Based on gathered information it was proposed to reduce the cost of basic materials for production by reducing the cost of cement in the cost of concrete. Second recommendation was to reduce the cost of equipment services. Using these two recommendations will give such economic effect like reducing product costs and increasing company's profitability.

The object of research is enterprise's product costs.

The subject of research are ways of reducing the product costs of LLC "ZBMK" (Plant of Building Materials and Structures).

Key words: costs, product costs, calculation of product costs, ways of product costs' reduction, cost of concrete, concrete, profitability.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	12
1.1. Сутність, структура та види собівартості промислового підприємства ...	12
1.2. Фактори зниження собівартості продукції промислового підприємства .	22
1.3. Оцінка методичних підходів до формування собівартості продукції промислового підприємства	28
Висновки до розділу I.....	34
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЗБМК»	35
2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства ТОВ «ЗБМК».....	35
2.2. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства ТОВ «ЗБМК».....	43
2.3. Дослідження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК» на прикладі бетону ..	64
2.4. Кореляційно-регресійний аналіз собівартості продукції ТОВ «ЗБМК» ...	71
Висновки до розділу II.....	77
РОЗДІЛ III. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЗБМК».....	79
3.1. Напрями зниження собівартості продукції підприємства ТОВ «ЗБМК» .	79
3.2. Обґрунтування доцільності пропозиції зниження собівартості за рахунок зменшення витрат на основні матеріали для виробництва	84
3.3. Аналіз доцільності пропозиції зі зниження собівартості за рахунок зменшення витрат на утримання та експлуатацію обладнання	93
3.4. Оцінка економічної ефективності заходів з удосконалення процесу формування собівартості продукції підприємства ТОВ «ЗБМК»	97
Висновки до розділу III	100
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	107
ДОДАТКИ.....	111

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У час активного розвитку будівництва промисловість будівельних матеріалів є однією з ключових галузей економіки.

Промисловість будівельних матеріалів є дуже громіздкою, а сам процес виробництва будівельних матеріалів є складним і витратним. Це зумовлює високу собівартість та високу ціну кінцевої продукції. Для підприємств основною метою господарської діяльності є отримання прибутку. Великі затрати поруч з невеликими для окремих підприємств обсягами виробництва несуть ризик малих прибутків, що негативно впливає на фінансовий стан деяких підприємств і на конкурентне середовище в галузі в цілому.

Окрім того, наявність конкуренції потребує випуску на ринок конкурентоздатної продукції високої якості за помірної ціни. Реалізувати це можливо за умови зниження витрат виробництва – собівартості.

Зв'язок роботи з науково-дослідними темами. Дипломну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри економіки та підприємництва НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» за темою: «Сучасні проблеми економіки та управління підприємством і шляхи їх вирішення (№ ДРН 0116U004579), у межах якої автором обґрунтовано теоретичні засади дослідження зниження собівартості продукції підприємства та розроблено методичний підхід для досягнення даних результатів

Наукові дослідження. Питання зниження собівартості продукції є актуальним у будь який час. Процес формування собівартості та визначення основних шляхів її зниження стали основою робіт багатьох вчених-економістів. Серед яких: Грещак М. [1], Мочерний С. [2], Ковальчук І. [3], Бойчик І. [4], Шегда А. [5], Ткаченко М. [6], Чумаченко М. [7] та інші. Питаннями зниження собівартості продукції у промисловості будівельних матеріалів займалися Вовк О. [8], Шашко М. [8] та інші.

Мета дипломної роботи полягає в аналізі та економічному обґрунтуванні напрямів зниження собівартості продукції підприємства.

Досягнення поставленої мети неможливе без вирішення завдань. В процесі виконання дипломної роботи було поставлено та вирішено такі **завдання:**

- проаналізовано економічну сутність поняття собівартості;
- визначено види собівартості та надано їх характеристику;
- визначено методи формування собівартості продукції промислового підприємства;
- здійснено економічний аналіз підприємства ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій);
- проаналізовано структуру собівартості продукції підприємства ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій);
- визначено основні фактори впливу на собівартість продукції ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій);
- надано дві рекомендації зі зниження собівартості продукції підприємства ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій);
- проаналізовано результат провадження обох рекомендацій зі зниження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій);
- надано оцінку соціально-економічному ефекту обох рекомендацій зі зниження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій).

Об'єкт дослідження - собівартість продукції підприємства.

Предмет дослідження - напрями зниження собівартості продукції підприємства ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій).

Методи дослідження. Для аналітичного дослідження фінансово-економічного стану підприємства, собівартості його продукції та розробки пропозицій її зниження в роботі були використані метод аналізу та синтезу,

метод вимірювання, метод калькуляції, методи економіко-математичного моделювання, графічний метод, метод порівняння.

Практичне значення одержаних результатів. У результаті виконання дипломної роботи та проведення пов'язаних з нею розрахунків було запропоновано два шляхи зниження собівартості продукції підприємства ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій). Сутність першої пропозиції полягає у зниженні витрат основних матеріалів на виробництво бетону, яке можливе за рахунок використання добавки замість частини цементу. Цей захід дозволить зекономити 15% цементу для виробництва бетону без погіршення його якості. Як результат впровадження заходу на підприємстві стане економія у розмірі 261 731,35 грн на всьому обсязі виробництва бетону. Сутність другої пропозиції полягає у зменшенні витрат на утримання та експлуатацію обладнання. Даний захід дасть економію у розмірі 20 834,30 грн. Загалом, впровадження двох пропозицій дозволить підприємству ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій) отримати на 241 281,84 грн чистого прибутку більше, ніж попереднього року.

Апробація. Основні теоретичні положення і практичні результати дипломної роботи доповідалися на двох конференціях:

1. Острянюк М.М., Круш П.В. Фактори зниження собівартості продукції в галузі будівельних матеріалів // Матеріали міжнародної наукової інтернет-конференції «Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення (випуск 38)» / Збірник тез доповідей: випуск 38 (м. Тернопіль, 7 травня 2019 р.). – Частина 2. – Тернопіль. – 2019. – 95 с.

2. Острянюк М.М., Круш П.В. Аналіз факторів зниження собівартості продукції у промисловості будівельних матеріалів // Матеріали конференції «Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій» (Одеса, 24-25 травня 2019 року). – Одеса. – 2019. – 288 с.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність, структура та види собівартості промислового підприємства

У найширшому розумінні собівартість продукції являє собою витрати підприємства на її виробництво та реалізацію. Тому аналіз собівартості продукції варто почати з розгляду поняття витрат та їх класифікації.

Категорія «витрати» з'явилася в період початку товарообміну. Визначення еквіваленту обміну базувалося, перш за все, на оцінюванні ресурсів та трудових зусиль, які були витрачені на виробництво товару для обміну. З появою грошей, для визначення міри вартості товару, витрати перетворилися у основу для визначення бажаної прибутковості у ціні реалізації товару [9].

Сьогодні витрати як економічна категорія вважаються однією з основоположних. Вони є показником ефективності будь-якої підприємницької діяльності у будь-якій організаційно-правовій формі та сфері діяльності.

На сьогодні сформувалося декілька підходів до визначення сутності витрат. Відповідно до політекономічного підходу витрати є грошовим виразом використання виробничих ресурсів для виробництва товарів та послуг та реалізації життєвих благ.

З позиції мікроекономіки витратами вважається вартість факторів виробництва, що були використані для створення визначеного обсягу продукції.

Економічний підхід до сутності поняття витрат полягає у визначенні їх як альтернативних втрат, тобто таких, які виражають кількість продукції, якою можна було б пожертвувати заради збільшення обсягів виробництва іншої продукції. Або ще їх називають явними витратами підприємства. В будь-якому випадку, незалежно від того, з якої позиції трактують дану категорію, оцінка

результативності виробничо-господарської діяльності тісно пов'язана з аналізом витрат на виробництво і реалізацію продукції, робіт і послуг.

Розуміння поняття витрат слід пов'язати з видами діяльності підприємства. Всю діяльність підприємства можна поділити на два види - звичайну та надзвичайну.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 (НП(С)БО 1) «Загальні вимоги до фінансової звітності» звичайною діяльністю підприємства вважається будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення [10].

Надзвичайною діяльністю вважаються події та операції, настання яких у звітному періоді не є очікуваним, а за своєю сутністю вони відрізняються від витрат звичайної діяльності підприємства. Тобто до надзвичайної діяльності відносяться ті події, які неможливо передбачити в межах звичайної діяльності. Їх поява не залежить від підприємства, вони є нерегулярними. Прикладом можуть слугувати повені, пожежі, зсуви, аварії, землетруси тощо.

Звичайна діяльність в свою чергу поділяється на операційну, фінансову та інвестиційну. Відповідно до видів діяльності розрізняють витрати операційні, інвестиційні та фінансові.

Операційні витрати утворюються в результаті операційної діяльності – основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, що не є інвестиційною або фінансовою діяльністю. В НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» основна діяльність представляє собою операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції, що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу. Витрати операційної діяльності формуються із витрат на виробництво, адміністративних витрат, витрати на збут та інших невиробничих витрат операційної діяльності [10].

Інвестиційні витрати виникають внаслідок інвестиційної діяльності підприємства, що полягає у придбанні та реалізації тих необоротних активів, а

також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів вкладення капіталу в основні засоби, капітальне будівництво, розширення виробництва тощо [9].

Фінансова діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства, приносить витрати на сплату відсотків по кредитах та позиках.

Кожний з даних видів діяльності супроводжується відповідними витратами, які відображаються у складі різних статей Звіту про фінансові результати - Форми №2 (Рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Формування витрат звичайної діяльності

Джерело: складено автором

Також витрати операційної діяльності групуються за економічними елементами – первинний однорідний вид витрат на виробництво, який на рівні підприємства неможливо розкласти на складові частини [11].

Виділяють 5 економічних елементів витрат:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;

- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

Таке групування витрат визнано єдиним для промисловості.

Собівартість продукції є одним з пріоритетних показників, що характеризують роботу підприємств. Від її рівня залежать фінансові результати діяльності підприємства, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан господарюючих суб'єктів. Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (П(С)БО 16), собівартість продукції підприємства формується з витрат виробництва, які класифікують як операційні витрати [12].

Собівартість продукції, як економічна категорія, може розглядатися з декількох сторін:

- 1) як комплексний економічний показник, що поєднує в собі витрати на спожиті засоби виробництва, витрати на заробітну плату робітників підприємства, а також частину прибутку, призначену для соціального страхування;
- 2) як важливий узагальнюючий показник, що виступає характеристикою ефективності роботи підприємства;
- 3) як база для ціни продукції та її нижня межа [13].

Проаналізувавши сутність даного поняття можна сформулювати таке визначення собівартості. Собівартість – це економічна категорія, що є грошовим вираженням витрат підприємства на підготовку, виробництво і реалізацію продукції.

Управління витратами підприємства передбачає розгляд і аналіз способів включення окремих витрат у собівартість різних видів продукції.

Розрахунок собівартості окремих виробів, товарної і валової продукції допомагає визначити потребу в оборотних коштах, прибутку. Також він є виразником економічної ефективності окремих організаційно-технічних заходів та виробництва в цілому і входить до одного з етапів внутрішньозаводського

планування, формування цін, контролю за використанням матеріальних, трудових та грошових ресурсів.

Наведена вище класифікація витрат за економічними елементами сама по собі не дозволяє обчислити собівартість різних видів продукції, а також здійснювати контроль та аналіз витрат за цільовим призначенням у процесі виробництва. Тому виникає необхідність додаткової класифікації витрат за статтями калькуляції. Калькуляційною статтею є вид витрат, що становлять собівартість як окремих видів, так і всієї продукції в цілому. На основі групування витрат за статтями калькуляції розраховують собівартості готових виробів, напівфабрикатів, окремих технологічних вузлів і деталей, а також обчислюють витрати за місцями їх виникнення (цехами, дільницями тощо). Підприємство самостійно встановлює перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) з урахуванням своєї галузевої приналежності, продукції, що випускається, технологічного процесу та методу планування витрат на підприємстві. Свій вибір підприємство відображає в наказі про облікову політику [11].

Основні статті калькуляції, з яких і формується собівартість окремих видів продукції, наведена на Рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Статті калькуляції

Джерело: складено автором

Собівартість продукції класифікується за видами в залежності від:

- повноти відображення процесу виробництва;
- періоду формування витрат;
- тривалості розрахункового періоду;
- об'єкта витрат.

Класифікацію собівартості за декількома ознаками наведено в Таблиці

1.1.

Таблиця 1.1 – Класифікація собівартості

Класифікаційна ознака	Види собівартості
За повнотою відображення процесу виробництва	технологічна собівартість
	виробнича собівартість
	собівартість реалізованої продукції
За періодом формування витрат	планова (нормативна) собівартість
	фактична собівартість
За тривалістю розрахункового періоду	річна собівартість
	квартальна собівартість
	місячна собівартість
За об'єктом витрат	собівартість продукції
	собівартість виробництва

Джерело: складено автором

Технологічна собівартість – собівартість продукції, в яку включено витрати факторів виробництва, що пов'язані з технологічним процесом виготовлення продукції [9].

Виробнича собівартість продукції являє собою поточні витрати підприємства на виробництво даної продукції, виражені в грошовій формі. Тобто, виробнича собівартість включає витрати, що пов'язані з виробництвом продукції і зумовлені технологією та організацією виробництва, а також змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Згідно з П(С)БО 16 «Витрати» до виробничої собівартості продукції включаються:

1. прямі матеріальні витрати;
2. прямі витрати на оплату праці;

3. інші прямі витрати;
4. змінні загальновиробничі;
5. постійні розподілені загальновиробничі витрати [11].

Прямі можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта витрат. До таких належать витрати прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці тощо, тобто такі, що можуть бути безпосередньо включені до її собівартості. Непрямі витрати – витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта витрат економічно можливим шляхом [14].

До складу загальновиробничих витрат належать:

- витрати на управління виробництвом (оплата праці апарату управління цехами, дільницями тощо, відрахування на соціальні заходи й медичне страхування апарату управління цехами, дільницями, витрати на оплату службових відряджень персоналу цехів, дільниць тощо);
- амортизація основних засобів і нематеріальних активів загальновиробничого призначення;
- витрати на утримання виробничих приміщень (опалення, освітлення, водопостачання тощо);
- витрати на утримання, експлуатацію, ремонт, операційну оренду основних засобів загальновиробничого призначення;
- витрати на обслуговування виробничого процесу (оплата праці загальновиробничого персоналу, відрахування на соціальні заходи, медичне страхування робітників та апарату управління виробництвом; витрати на здійснення технологічного контролю за виробничими процесами та якістю продукції, робіт, послуг);
- витрати на вдосконалення технології й організації виробництва (оплата праці та відрахування на соціальні заходи працівників, зайнятих удосконаленням технології й організації виробництва, поліпшенням якості продукції, підвищенням її надійності, довговічності, інших експлуатаційних характеристик у виробничому процесі, витрати матеріалів, купівельних

комплектуючих виробів і напівфабрикатів, оплата послуг сторонніх організацій тощо);

- витрати на охорону праці, техніку безпеки і охорону навколишнього природного середовища;
- інші витрати (внутрішньозаводське переміщення матеріалів, деталей, напівфабрикатів, інструментів зі складів до цехів і готової продукції на склади; нестачі незавершеного виробництва, нестачі і втрати від псування матеріальних цінностей у цехах; оплата простоїв тощо) [11].

Постійними загальновиробничими витратами є ті витрати, які йдуть на обслуговування і управління виробництвом і які залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності. Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу при нормальній потужності [9].

В П(С)БО 16 «Витрати» змінними загальновиробничими витратами вважаються витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміні обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу з врахуванням фактичної потужності підприємства у звітному періоді. Базою розподілу змінних загальновиробничих витрат може слугувати кількість годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо [11].

Варто зазначити, що виробнича собівартість продукції має зменшуватись на справедливую вартість супутньої продукції, яка реалізується, та вартість супутньої продукції, що використовується на самому підприємстві.

Відповідно до П(С)БО 16 до виробничої собівартості не включаються адміністративні витрати та витрати на збут.

За повнотою відображення процесу виробництва також вирізняють собівартість реалізованої продукції. До неї відноситься та продукція, права власності на яку переходять після оформлення відповідних документів

(накладних, товарно-транспортних накладних (ТТН), актів), в результаті чого в обліку відображається відповідна господарська операція з реалізації.

Відповідно до пункту 11 П(С)БО 16 «Витрати» собівартість реалізованої продукції складається з:

- виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду;
- нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;
- наднормативних виробничих витрат [11].

Собівартість реалізованих товарів являє собою ті витрати, що прямо пов'язані з виробництвом та/або придбанням реалізованих протягом звітного податкового періоду товарів, виконаних робіт, наданих послуг. Загальновиробничі витрати включають до собівартості реалізованої продукції після їх розподілу.

Наднормативними виробничими витратами, що входять до собівартості реалізованої продукції, вважаються ті витрати, що не пов'язані з нестачами, псуванням, порушенням правил зберігання продукції [9].

Не включаються до складу собівартості реалізованої продукції адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати.

Виходячи з цього можна підсумувати, що собівартість реалізованої продукції ширше, ніж поняття виробничої собівартості, оскільки включає не лише виробничу собівартість виготовленої та реалізованої продукції, а й інші визначені витрати.

На Рисунку 1.3 зображено схему формування різних видів собівартості продукції підприємства.

Також розрізняють собівартість планову (нормативну) та фактичну (звітну) в залежності від періоду формування витрат.

Планова собівартість є прогнозним значенням граничної величини витрат на виробництво окремих видів продукції. Дані граничні величини витрат, що складають планову собівартість продукції розраховується відповідно до

встановлених прогресивних норм, економічних нормативів, а також зважаючи на рівень діючих цін на ресурси у момент складання плану на планований період. Період, як правило, складає квартал або рік.

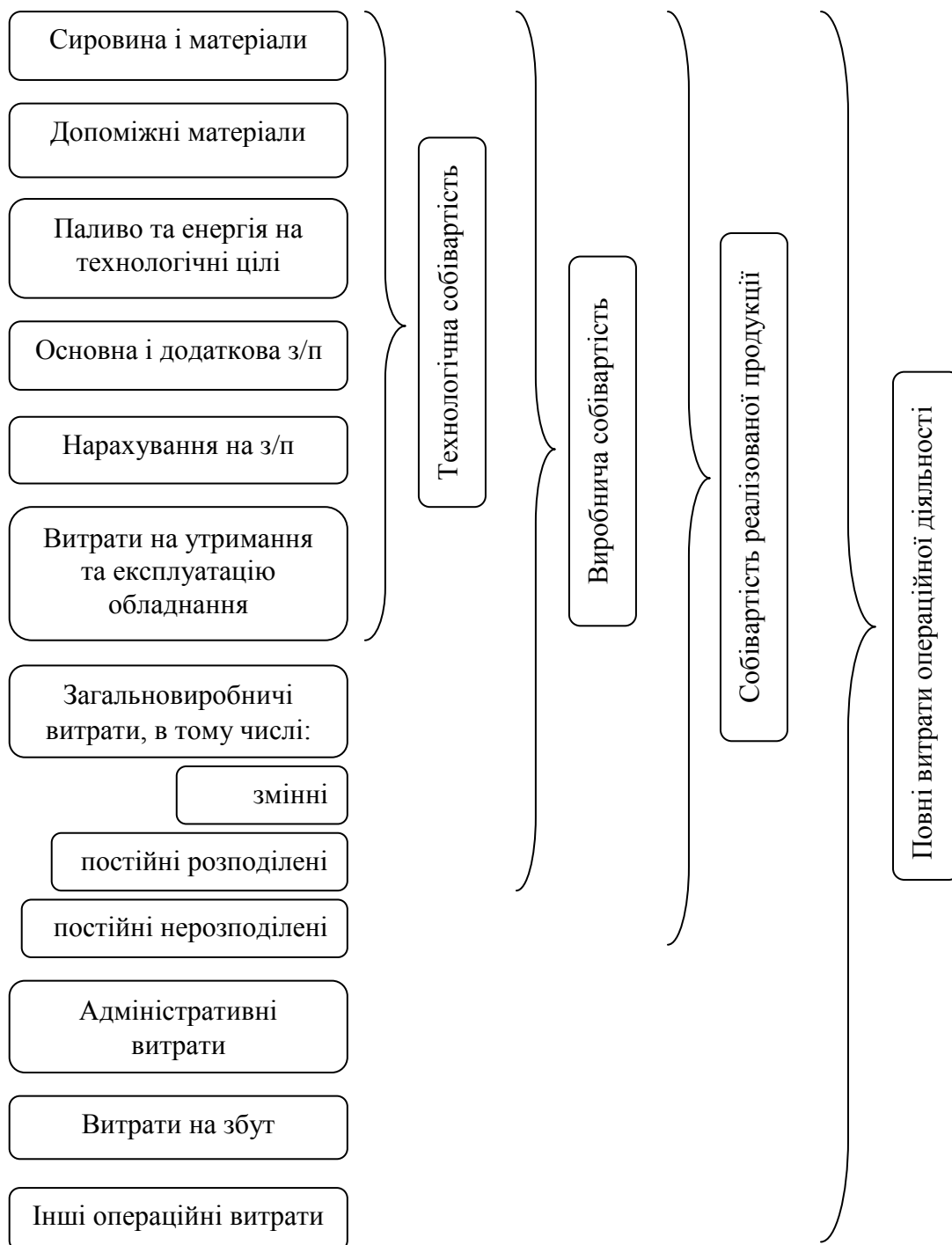

Рисунок 1.3 – Формування собівартості продукції

Джерело: складено автором

Фактична або звітна собівартість – це собівартість звітного періоду. Вона визначається на основі даних бухгалтерського обліку. Звітна собівартість показує фактичні витрати підприємства на виробництво продукції.

За тривалістю розрахункового періоду розрізняють собівартість місячну, квартальну, річну.

Також розрізняють індивідуальну та середньогалузеву собівартість. Різниця полягає у об'єкті витрат. Так індивідуальна собівартість продукції відбиває витрати на виготовлення та реалізацію продукції в умовах окремого конкретного підприємства, середньогалузева – відображає витрати на виготовлення і реалізацію однотипної продукції в середньому по галузі.

1.2. Фактори зниження собівартості продукції промислового підприємства

Собівартість характеризує ефективність всього виробничого процесу. А тому зниження собівартості, якщо це є можливим, є одним із чинників підвищення ефективності виробництва.

Одним із основних етапів при аналізі собівартості продукції підприємства є пошук шляхів, резервів її зниження.

У своїй діяльності промислові підприємства прагнуть до виконання плану по обсягу, якості, номенклатурі продукції, що виробляється з найнижчими втратами.

Собівартість – це показник, який напряду залежить від умов виробництва та реалізації продукції. Він є виразником витрат живої та уречевленої праці, що витрачається на виготовлення продукції і виступає своєрідним індикатором ефективності проведених заходів щодо підвищення інтенсивності виробництва і посилення економії ресурсів.

Вирішення проблеми зниження собівартості загалом здійснюється на мікрорівні і напряду залежить від доцільності, ефективності та оперативності

управлінських рішень, що приймаються в процесі планування, аналізу, контролю та регулювання виробничо-господарської діяльності підприємства. Аналіз витрат на виробництво та собівартості продукції здійснюється задля формування оптимального показника величини собівартості продукції, її складових та пошуку резервів їх зниження, що дозволить підвищити конкурентоспроможність продукції. При даному аналізі вирішуються такі основні завдання:

- здійснюється оцінка обґрунтованості рівня собівартості продукції;
- проводиться аналіз відхилень фактичних витрат від запланованих, що виникли в результаті реалізації управлінських рішень;
- проведення підрахунку та здійснення аналізу шляхів зниження собівартості продукції та витрат на 1 грн виготовленої продукції;
- визначення резервів зниження собівартості продукції та впровадження тих із них, що найкраще відповідають умовам на підприємстві [15].

Розвиток виробництва, зміни в організації виробництва, матеріально-технічне забезпечення, впровадження нових технологій спричиняють зміни техніко-економічних факторів, які і визначають собівартість продукції.

Собівартість залежить від багатьох факторів виробництва. Будь-які зміни у технології, техніці, загалом, у системі організації праці тощо напряду ведуть до зміни, як у сторону збільшення так і у сторону зменшення виробничих витрат, які, в свою чергу, прямо відбиваються на собівартості продукції.

Факторами вважаються економічні, технічні та інші причини у виробничо-господарській діяльності підприємства, наслідком яких є зміна абсолютної величини чи рівня витрат на виробництво одиниці продукції. За допомогою економічних розрахунків дається кількісна оцінка впливу різних факторів на зміну рівня витрат, що склався в базовому році, та величина витрат у планованому періоді [16].

Техніко-економічні фактори впливу на собівартість продукції класифікують, ґрунтуючись на таких принципах:

- єдності принципу класифікації, основною якого є умови виробництва, що впливають на зміну витрат;
- на принципі виділення істотних, закономірних зв'язків між факторами та результуючим показником – витратами виробництва;
- розмежування факторів за зв'язком з витратами;
- на принципі поділу факторів, що впливають на зміни обсягів змінних та постійних витрат, абсолютної величини витрат та їх відносного рівня [15].

Відповідно до вищезазначених умов фактори зниження собівартості продукції промислового підприємства класифікуються на такі як:

- зміна обсягу виробництва продукції;
- зміна відносних розмірів амортизаційних відрахувань;
- зміна структури (номенклатури та асортименту) продукції;
- відхилення розмірів фактичних витрат від планової собівартості по статтям калькуляції;
- зміна технічного рівня виробництва;
- зміна організації виробництва та умов праці;
- інші фактори [9].

Також фактори впливу на собівартість продукції можна класифікувати на зовнішні і внутрішні.

Зовнішніми чинниками зміни показника собівартості продукції можна вважати зміну цін і тарифів (це може бути зміна цін на енергоресурси і сировину), обов'язкових внесків і відрахувань (наприклад, податків і зборів, державних мит), зміну відсоткових ставок по кредитах тощо.

Зовнішні чинники є незалежними від підприємства, воно не може вплинути на них. У зв'язку з цим управлінські рішення на підприємстві мають більше орієнтуватися і реагувати на внутрішні фактори зниження витрат і собівартості продукції. До таких факторів належать зростання продуктивності праці, зниження матеріаломісткості продукції, зменшення або усунення витрат

робочого часу і втрат від браку, встановлення нормативів витрат, підвищення віддачі від основних фондів і оборотних коштів підприємства тощо. [17]

Наприклад, такий результат як відхилення від плану є можливим за рахунок факторів внутрішніх - через підвищення ефективності виробництва. Також це можна зробити за рахунок зовнішніх факторів, наприклад, при зміні ціни на сировину і матеріали.

Знайти резерви зниження собівартості продукції стає можливим за умов розуміння її структури – тобто яку частку складають окремі елементи чи статті у загальній сумі витрат. Ця структура є динамічною і змінюється під впливом наступних факторів:

- прискорення темпів науково-технічного прогресу;
- темпи інфляції і зміна процентної ставки за банківськими кредитами;
- в залежності від специфіки виробництва продукції (є актуальним виділення трудомістких, фондомістких, матеріаломістких та енергоємних галузей);
- рівень концентрації, спеціалізації, кооперування виробництва тощо [10].

Структура собівартості продукції характеризується такими показниками:

- часткою окремих елементів або статей в загальній сумі витрат;
- співвідношенням постійних і змінних витрат, прямих і непрямих, виробничих і комерційних тощо;
- співвідношення витрат живої і уречевленої праці при виробництві даної продукції.

Аналіз структури собівартості дозволяє виявити основні резерви її зниження. Так, якщо в собівартості продукції велику частку складають витрати на сировину, то і найбільше її зниження може бути досягнуто в результаті збільшення виходу продукції і скорочення витрат. На матеріальні витрати, як відомо, в більшості галузей промисловості припадає питома частка в структурі собівартості продукції, тому навіть незначне заощадження сировини, матеріалів, палива і енергії при виробництві кожної одиниці продукції в цілому

по підприємству дає великий ефект. Основною умовою зниження витрат сировини і матеріалів на виробництво одиниці продукції є поліпшення конструкцій виробів і вдосконалення технології виробництва, використання прогресивних видів матеріалів, впровадження технічно обґрунтованих норм матеріальних витрат тощо. Якщо більшу частку займають умовно-постійні витрати, основним фактором зниження собівартості продукції стане збільшення обсягу переробки сировини [16].

Зміна структури (номенклатури та асортименту) продукції є одним з найважливіших факторів зміни рівня витрат у багатноменклатурному виробництві. Зміна структури продукції передбачає зміну питомої ваги окремих її видів у загальному обсязі виробництва. Це можливе за умов освоєння нових та припиненням виробництва застарілих виробів.

Також варто звернути увагу на непродуктивні витрати. Непродуктивними вважаються ті витрати, що викликані головним чином недостатньо чіткою організацією. Непродуктивні витрати не плануються, і їх сума завжди є перевитратами в межах планової собівартості. А тому ліквідація непродуктивних витрат є одним із важливих факторів зниження собівартості продукції промислового підприємства [9].

Одним із суттєвих факторів зниження собівартості продукції промислового підприємства є зростання продуктивності праці робітників. До того ж темпи зростання продуктивності праці мають випереджати темпи росту середньої заробітної плати. Таким чином можна буде досягти економії на заробітній платі. А саме, збільшення виробітку продукції на одного працівника можливе за рахунок проведення організаційно-технічних заходів, що в свою чергу ведуть до перегляду та змін норм виробітку. Після чого змінюють і розцінки за виконувані роботи. Як результат - підприємство отримує економію на заробітній платі робітників, а частка заробітної плати в собівартості одиниці продукції зменшується. Але варто зазначити, що якщо організаційно-технічні

заходи не проводилися, але виробіток збільшився, як правило, норми виробітку, а відповідно, і розцінки не змінюються [16].

Є і другий варіант розвитку подій. Підвищення продуктивності праці без змін норм виробітку і розцінок за виконання робіт призводить до збільшення обсягів виробництва, що призводить до економії по інших статтях витрат, зокрема скорочуються витрати по обслуговуванню виробництва і управлінню. Пояснюється це тим, що в загальновиробничих витратах значну частину витрат займають умовно-постійні витрати, такі як амортизація обладнання, утримання будівель, утримання цехового і загальновиробничого апарату тощо, які не залежать від ступеня виконання плану виробництва. Тому ступінь виконання плану не впливає на загальну суму цих витрат. Звідси випливає, що, чим більше випуск продукції, тим менше частка цехових і загальнозаводських витрат у її собівартості. Тобто, зміна обсягу виробництва спричиняє відносну зміну величини постійних витрат на одиницю (на одну гривню) продукції [19].

На даний час особливого значення набуває утилізація відходів виробництва. Повторне використання відходів при виробництві нової продукції дозволить знизити витрати на придбання необхідних матеріалів і дозволить знизити собівартість одиниці продукції [20].

Важливим фактором зниження собівартості продукції в сучасних умовах виступає науково-технічний прогрес.

Таким чином виявлені в результаті аналізу фактори та резерви зниження собівартості необхідно підсумовувати в кінцевих висновках та визначити сумарний вплив всіх факторів на зниження загальної величини витрат на одиницю продукції.

Перелік чинників зниження собівартості продукції підприємства має бути досить повним і чітким, таким, що охоплює всю сукупність умов, що спричинили зміни витрат, які формують собівартість продукції. Ті фактори, що є випадковими або не істотно впливають на величину витрат, до переліку не вносяться.

Для кожного підприємства перелік факторів є змінним і доповнюваним відповідно до специфіки виробництва.

1.3. Оцінка методичних підходів до формування собівартості продукції промислового підприємства

Для виробничих підприємств калькулювання собівартості продукції є невід’ємною частиною їх діяльності. І хоча в цій сфері більшість питань вирішує саме підприємство, є методичні основи, на які необхідно орієнтуватися всім підприємствам без винятку.

Собівартість продукції відноситься до тих категорій, порядок формування яких регулюється на законодавчому, договірному (галузевому) та корпоративному рівнях.

Планування, ведення обліку і калькулювання собівартості продукції в Україні регулюються такими законодавчими та нормативними документами:

- Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – при самостійному визначенні підприємством своєї облікової політики і вибору форми бухгалтерського обліку;
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» – при самостійному встановленні підприємством переліку і складу статей калькулювання виробничої собівартості продукції;
- П(С)БО 9 «Запаси» – при визначення собівартості реалізованих товарів;
- Наказ 09.07.2007 № 373 Міністерства промислової політики «Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості [21];
- Методичні рекомендації з формування собівартості продукції, робіт, послуг на транспорті, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 05.02.2001 № 65, та інші, прийняті на виконання Постанови Кабміну від

28.10.1998 № 1706 «Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням Міжнародних стандартів» [22];

- наказ про облікову політику підприємства, який обов'язково повинен містити питання щодо методів обліку витрат на виробництво і калькуляції собівартості, перелік та склад статей калькулювання собівартості, методи нарахування заробітної плати, методи списання малоцінних швидкозношуваних предметів, порядок розподілу загальновиробничих витрат, методи оцінки незавершеного виробництва [23].

У вказаних нормативних актах визначаються загальні підходи до організації процесу обліку витрат на підприємствах, види витрат, які відносяться на собівартість, порядок розподілу непрямих витрат на види продукції.

Договірне регулювання собівартості продукції здійснюється на рівні галузевих міністерств та відомств. Основними документами, в яких відображені особливості формування собівартості з урахуванням особливостей її виробничої діяльності є методичні рекомендації, положення та інструкції з формування собівартості продукції у різних галузях.

Методичні рекомендації з формування собівартості продукції в різних галузях визначають безпосередньо методологію (порядок) калькулювання собівартості продукції. У них враховані галузеві особливості включення витрат до складу собівартості продукції, які обумовлені технологічним процесом виробництва конкретної галузі [9].

Галузеві методичні рекомендації мають рекомендаційний характер і не є обов'язковими для виконання. Окрім того, якщо окремі норми методичних рекомендацій не відповідають вимогам П(С)БО 16, основоположними приймаються вимоги нормативного акта вищого рівня, тобто П(С)БО.

Розроблена підприємством облікова політика є документом, який регулює порядок формування собівартості продукції на корпоративному рівні. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову

звітність в Україні» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності. Облікова політика – це документ, який оформляється наказом по підприємству і містить основні відомості про організацію облікової діяльності підприємства, яка застосовується із самого початку здійснення його господарських операцій [24].

Облікова політика підприємства має містити дані про:

- метод калькулювання виробничої собівартості продукції;
- перелік і склад статей калькуляції виробничої собівартості продукції;
- перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат, бази розподілу загальновиробничих змінних та розподілених постійних загальновиробничих витрат;
- метод амортизації основних засобів та нематеріальних активів, період нарахування амортизації, строки корисного використання основних засобів та нематеріальних активів, визначення порядку проведення переоцінки тощо [25].

Абзац другий частини п'ятої ст. 8 Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачає, що підприємство самостійно визначає свою облікову політику за погодженням її з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів [24].

Процес обчислення собівартості одиниці продукції називається калькуляцією. Об'єктом калькуляції виступає певний вид продукції, робіт, послуг, виробництво, програма, завдання, собівартість яких необхідно визначити. Калькулювання собівартості продукції неможливе без визначення її одиниці вимірювання – калькуляційної одиниці. Витрати, що йдуть на основне і допоміжне виробництво одиниці продукції, окремих видів виробів формуються за статтями калькуляції.

Статтями вважаються затрати, які відрізняються між собою функціональною роллю у виробничому процесі і місцем виникнення.

Перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції встановлюються підприємством [9].

Групування витрат за статтями калькуляції дозволяє відокремити ті витрати, які пов'язані з виробництвом окремих видів продукції та можуть прямо і безпосередньо включатись до їх собівартості, а також тих, що збираються протягом місяця, а в кінці місяця розподіляються між окремими видами продукції пропорційно певній базі.

Калькуляція не включає в себе витрати, пов'язані з підготовкою та освоєнням виробництва продукції.

Для обліку витрат і калькулювання собівартості продукції використовують різні методи. Метод калькулювання – це сукупність способів аналітичного обліку витрат на виробництво за калькуляційними об'єктами і прийомами визначення собівартості калькуляційних одиниць. Методи калькулювання собівартості продукції представлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Методи калькулювання собівартості

Метод калькулювання	Характеристика
Нормативний метод	Застосовується на виробництвах, де виробничі операції постійно повторюються і є можливість встановлення норми. Витрати на виробництво та реалізацію продукції розраховуються на основі норм і нормативів.
Пофакторний метод	Дозволяє планувати витрати і здійснювати розрахунок планової собівартості на основі фактичних витрат попереднього року, планового обсягу виробництва, коефіцієнта зміни собівартості продукції під впливом різних зовнішніх та внутрішніх факторів.
Позамовний метод	Передбачає визначення витрат на виробництво продукції за окремими замовленнями на виконання робіт, плановими підрядами тощо. Для кожного замовлення або підряду складається своя відомість калькуляції витрат, в якій містяться прямі і накладні витрати, які відносять на даний вид робіт у міру їх проходження за стадіями виробництва. Тобто, передбачає розрахунок витрат на виконання конкретного замовлення.

Продовження таблиці 1.2

Попроцесний метод	Виробничі витрати плануються за окремими підрозділами, стадіями виробництва або виробничими процесами. Повні витрати підсумовуються за основними статтями витрат, що включає вартість матеріальних і трудових ресурсів, величину загальногосподарських накладних витрат. Собівартість одиниці продукції за цим методом розраховується шляхом ділення повних витрат на виконання відповідного замовлення або процесу на кількість виготовленої за даним замовленням продукції. Метод, за яким розраховуються витрати не продукції, а окремих процесів (стадій) виробництва.
Попередільний метод	Передбачає розподіл технологічного процесу виробництва на технологічні стадії, на яких утворюються напівфабрикати, які можуть бути направлені для переробки на наступну стадію або продані на сторону, та розрахунок собівартості напівфабрикатів на кожному переділі (стадії).
Кошторисний метод	Застосовується шляхом розрахунку зведеного кошторису витрат підприємства. Зведений кошторис витрат підприємства складається на основі поточних витрат усіх цехів підприємства, як основних так і допоміжних, відділів, служб підприємства. Витрати цехів розраховується як сума всіх прямих витрат на виробництво та сума всіх кошторисів комплексних статей калькуляції.

Джерело: складено автором

Вибір методу розрахунку собівартості продукції здійснюється із врахуванням управлінських задач. Наприклад, нормативний метод розрахунку собівартості, як правило, застосовується в масовому і багатосерійному виробництві.

На підприємствах, де перетворення сировини в готову продукцію відбувається в умовах безперервного і короткого технологічного процесу чи низки послідовних виробничих процесів, кожний з яких або група яких становлять окремі самостійні переділи (фази, стадії) виробництва, використовують попередільний метод обліку. Розрізняють 2 види попередільного методу калькуляції – напівфабрикатний і безнапівфабрикатний.

При напівфабрикатному варіанті витрати обліковують за окремими технологічними переділами. Дані такого обліку дають змогу визначати

собівартість напівфабрикатів, які оприбутковують із одного переділу (цеху, бригади) і передають у наступний переділ. Отже, собівартість напівфабрикатів за кожним переділом визначається сумою витрат по даному цеху плюс вартість напівфабрикату, який поступив з попереднього переділу. Фактична собівартість готового виробу вираховується на останній стадії його виробництва, тобто на останньому переділі [9].

Безнапівфабрикатний варіант передбачає на кожній стадії накопичення витрат лише за конкретним підрозділом, не включаючи вартості напівфабрикатів. Для вирахування собівартості готової продукції при цьому варіанті додають витрати на всіх стадіях виробництва. Напівфабрикати із цеха в цех передають у натуральних вимірниках [26].

В залежності від типу організації виробництва можлива комбінація існуючих методів калькулювання витрат. Наприклад, для підприємств, які спеціалізуються на виробництві однорідної за вихідним матеріалом і характером обробки продукції, такі як литво, прокат, добування корисних копалин, газу, нафти, можна застосувати комбінацію з двох методів – попередільного з елементами нормативного методу.

При обмеженій номенклатурі продукції розрахунок собівартості відбувається з використанням попроцесного методу з елементами нормативного.

Розрахунок собівартості продукції дрібносерійного та одиничного виробництв здійснюється на основі позамовного методу з елементами нормативного. Тобто, позамовний метод обліку використовують на підприємствах, на яких витрати легко ідентифікувати з конкретною продукцією. Застосовується у промисловості, будівництві, експериментальних і ремонтних виробництвах. Об'єктом обліку в даному методі виступає виробниче замовлення на виготовлення визначеної кількості виробів. При створенні великих об'єктів облік організовують за кожним із них, а створення дрібних

виробів супроводжується обліком собівартості кожного замовлення або виду виконуваних робіт.

Висновки до розділу I

Собівартість у класичному розумінні виражає собою витрати підприємства на виробництво та реалізацію продукції. Розрізняють технологічну, виробничу собівартість та собівартість реалізації. До технологічної собівартості відносять витрати сировини і основних матеріалів, допоміжні матеріали, паливно-мастильні матеріали, основна та додаткова заробітна плата, відрахування на соціальні заходи, витрати на утримання та експлуатацію обладнання. Виробнича собівартість включає в себе технологічну собівартість, а також частину загальновиробничих витрат – змінні, постійні розподілені. Собівартість реалізованої продукції складається з виробничої собівартості, постійних нерозподілених та наднормативних виробничих витрат, що є загальновиробничими витратами.

Фактори зниження собівартості продукції представляють собою чинники, резерви, внаслідок яких змінюється абсолютна величина витрат підприємства на виробництво продукції. Такі фактори можна поділити на внутрішні та зовнішні. Основними чинниками зниження собівартості продукції підприємства можуть бути зміни обсягів виробництва, зміни відносних розмірів амортизаційних відрахувань, зміни структури продукції, в тому числі за рахунок конверсії, зміни технічного рівня виробництва, зміни організації виробництва та умов праці тощо. Для кожного підприємства перелік факторів є змінним і доповнюваним відповідно до специфіки виробництва.

До основних методів формування собівартості належать: нормативний, пофакторний, попроцесний, позамовний, попередільний, кошторисний. Метод формування собівартості обирається в залежності від управлінських задач, типу організації виробництва тощо.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЗБМК»

2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства ТОВ «ЗБМК»

Відповідно до Господарського кодексу України за формою організації «Завод будівельних матеріалів та конструкцій» належить до партнерства (товариства). Цивільний кодекс України надає таке визначення товариства – як організація, яка створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі у цьому товаристві [27]. Товариство може створюватися як однією особою так і групою осіб, якщо інше не визначено законом.

Якщо розглядати підприємство за організаційною структурою, то ТОВ «ЗБМК» є господарським товариством. Відповідно до ЦКУ Господарським товариством є юридична особа, статутний капітал якої поділений на частки між учасниками. До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства [27].

«ЗБМК» належить до товариства з обмеженою відповідальністю. Товариством з обмеженою відповідальністю вважається товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів [28].

Підприємство ТОВ «ЗБМК» не входить до складу жодного об'єднання.

За формою власності ТОВ «ЗБМК» класифікується як приватне підприємство.

За охопленням стадій відтворювального процесу «Завод будівельних матеріалів та конструкцій» класифікується як виробниче підприємство, а саме підприємство з виробництва бетону та виробів з нього для будівництва.

Основна інформація по підприємству ТОВ «ЗБМК» з повною назвою підприємства і контактними даними представлена у Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Дані підприємства ТОВ «ЗБМК»

Повна назва компанії	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЗАВОД БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ І КОНСТРУКЦІЙ
Організаційно-правова форма	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
ЄДРПОУ	32837994
Номер запису в ЄДР	1 334 120 0000 000779
Адреса	07300, Київська обл., Вишгородський район, місто Вишгород, вулиця Шлюзова, будинок 1
Телефон	Телефон 1: +380459654385 Телефон 2: +380459653355 Факс: +380459654385
Дата реєстрації	20,02,2004
Керівник	Щербатий Олександр Миколайович
Розмір статутного капіталу	720 500,00 грн

Джерело: складено автором

Завод з виробництва будівельних матеріалів і конструкцій (ЗБМК) був заснований в 1960 році, коли почалось будівництво Київської ГЕС. Потужності заводу забезпечували потребу будівництва в бетоні і будівельних розчинах.

В 2004 році на базі Вишгородського заводу залізобетонних виробів тресту «Південатоменергобуд» був створений Завод будівельних матеріалів і конструкцій. Сьогодні на ЗБМК зосереджено потужну виробничу базу і відповідальний колектив.

Технологія виробництва на підприємстві повністю автоматизована, проводиться комп'ютерне дозування всіх інгредієнтів, що дозволяє виробляти високоякісну продукцію. Всі будівельні матеріали, що виготовляються на ЗБМК, відповідають світовим стандартам. Якість бетону перевіряють на міцність через стиснення, розтягнення або розтягнення при вигині, а також на однорідність суміші. Всі компоненти засвідчені сертифікатами якості. На базі заводу працює атестована будівельна лабораторія, яка забезпечує: вхідний контроль якості сировини і матеріалів (цементу, піску, гранітного щебню,

хімічних домішок); підбір складу бетонних та розчинних сумішей; якість бетонних та розчинних сумішей; контроль властивостей укладання бетону; контроль міцності при стисненні контрольних кубів бетону і розчинів [29].

Завод займається виробництвом таких матеріалів, як товарний бетон, цементні розчини та залізобетонні вироби, його виробнича потужність - 300 000 м³/рік всіх матеріалів. До послуг замовників надається вся сучасна техніка, з її допомогою налагоджено продаж цементу в різні райони області в терміни, заздалегідь обумовлені замовником. Власний парк цементовозів забезпечує можливість задовольнити найвибагливішого споживача швидким і якісним обслуговуванням у будь якій точці України [21].

Завод займається виробництвом таких матеріалів, як товарний бетон, цементні розчини та залізобетонні вироби, його виробнича потужність - 300 000 м³/рік всіх матеріалів. До послуг замовників надається вся сучасна техніка, з її допомогою налагоджено продаж цементу в різні райони області в терміни, заздалегідь обумовлені замовником. Власний парк цементовозів забезпечує можливість задовольнити найвибагливішого споживача швидким і якісним обслуговуванням у будь якій точці України [29].

Згідно з KVED-2010 ДК 009:2010 ТОВ «ЗБМК» належить до Секції С – «Переробна промисловість», розділу 23 – «Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції» [30].

ТОВ «ЗБМК» спеціалізується на таких видах діяльності:

- виготовлення виробів із бетону для будівництва;
- виробництво інших дерев'яних будівельних конструкцій і столярних виробів;
- неспеціалізована оптова торгівля;
- надання в оренду та експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;
- будівництво житлових і нежитлових будівель.

На підприємстві діє функціональна організаційна структура управління персоналом. Функціональні організаційні структури управління дозволяють вищому керівництву зосередитися на стратегічних питаннях, створюють сприятливі умови для досягнення високої ефективності за рахунок спеціалізації. Будується на ієрархії органів, що управляють виробничими організаціями та використанням різних ресурсів [31]. Вищим органом товариства є загальні збори його учасників.

Відповідно до штатного розпису підприємства ТОВ «ЗБМК» на підприємстві функціонують такі підрозділи:

- адміністрація;
- бетонно-змішувальний цех;
- бухгалтерія;
- відділ головного механіка;
- відділ маркетингу та збуту;
- відділ постачання;
- служба персоналу;
- служба охорони праці;
- транспортний цех;
- цех з виробництва залізобетонних виробів;
- фасувальний цех.

Загалом функціональна структура організації управління підприємства ТОВ «ЗБМК» зображена на рисунку 2.1. На схемі представлено кожний відділ підприємства.

За кожним з підрозділів підприємства закріплений керівник підрозділу.

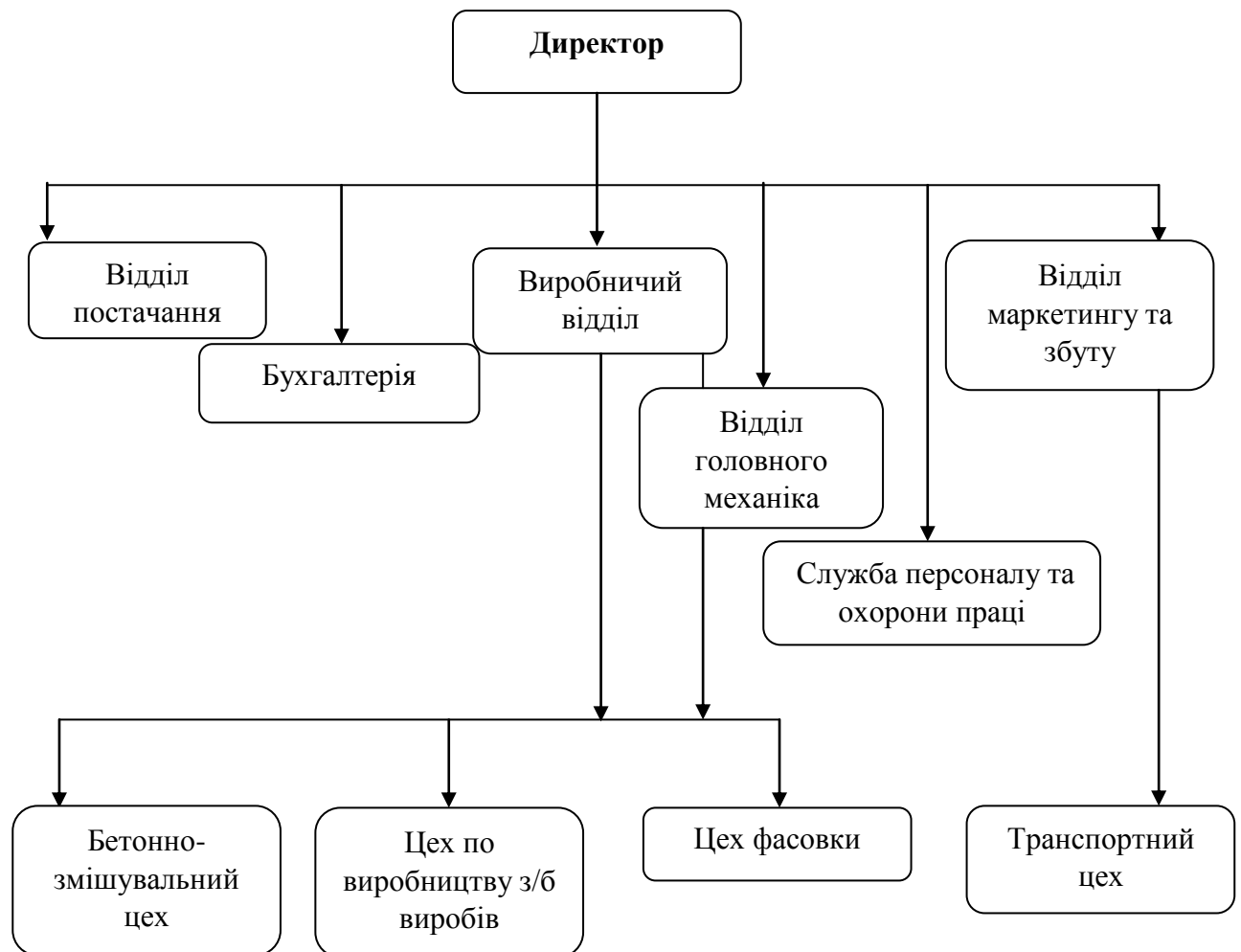

Рисунок 2.1 – Функціональна структура управління на підприємстві ТОВ «ЗБМК»

Керівники підрозділу мають свої функціональні обов'язки, сутність яких описана у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Функціональні обов'язки членів відділів підприємства ТОВ «ЗБМК»

Назва відділу	Функціональні обов'язки
Керівник відділу постачання	організація постачання виробництва всіма необхідними матеріалами, паливом, інструментом; ведення контролю за використання матеріалів, організація зберігання та видача їх в цехи; контроль правильності та своєчасності виконання поставлених завдань співробітникам відділу; участь в узгодженні умов і укладанні договорів поставок з матеріально-технічного забезпечення підприємства, вживання заходів з розширення прямих зв'язків з постачальниками; своєчасне складання і передача до бухгалтерії необхідних звітів [32]

Продовження таблиці 2.2

Керівник виробничого відділу	керівництво роботи, керівництво розробленням виробничих планів; забезпечення щоденного оперативного обліку процесу виробництва, виконання добових завдань випуску готової продукції; забезпечення своєчасного оформлення, обліку і регулювання виконання замовлень з кооперації та міжцехових послуг; координація роботи виробничих підрозділів підприємства [33]
Керівник служби персоналу	проведення роботи із забезпечення підприємства працівниками потрібних професій, спеціальностей і кваліфікації; керівництво розробленням перспективних і річних планів комплектування підприємства персоналом з урахуванням змін і перспектив його розвитку; забезпечення приймання, розміщення працівників; вживання заходів щодо удосконалення форм і методів роботи з кадрами; організація табельного обліку, складання і виконання графіків відпусток, контроль за станом трудової дисципліни в підрозділах підприємства [32]
Керівник відділу бухгалтерії	методологічне керівництво бухгалтерським обліком і звітністю; організація обліку грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей; зберігання первинних документів, облікових реєстрів бухгалтерської звітності та своєчасна здача їх до архівів; здійснення контролю за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку господарських операцій, забезпечення надання оперативної інформації, складання та подавання звітності відповідним органам у відповідні терміни; ведення контролю за законністю, своєчасністю та правильністю оформлення документів [34]
Керівник відділу головного механіка	забезпечення безперервної і технологічно правильної експлуатації та надійної роботи устаткування, підвищення його змінності, додержання в працездатному стані з потрібним рівнем точності; організація роботи з обліку наявності та руху устаткування, складання і оформлення технічної і звітної документації; організація на підприємстві спеціалізованого ремонту, централізованого виготовлення запасних частин, вузлів та змінного устаткування; участь у розробці та впровадженні заходів щодо створення безпечних і сприятливих умов праці під час експлуатації та ремонтування устаткування [33]
Керівник відділу маркетингу та збуту	організація комплексного вивчення та аналізу вітчизняних та зарубіжних ринків; розробка маркетингової політики на підприємстві; розробка стратегії маркетингової діяльності; організація прийому готової продукції від виробничих підрозділів на склади, раціональне зберігання і підготовка до відправки споживачам, визначення потреби в транспортних засобах, механізованих вантажних засобах, тарі і робочій силі для відвантаження готової продукції; забезпечення ведення обліку виконання замовлень і договорів, відвантаження і залишків нереалізованої готової продукції, своєчасного оформлення документації зі збуту [32]

Джерело: складено автором на основі штатного розпису підприємства ТОВ «ЗБМК»

Якісна оцінка діяльності підприємства неможлива без аналізу конкурентного середовища підприємства.

Конкуренція на бетонному ринку України має нерівномірний характер і визначається деякими локальними особливостями. Ринок виробництва бетонної продукції України представлений 10 операторами ринку. Схема ринку бетону в Україні представлена на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2 – Основні виробники бетону в Україні

Джерело: складено автором

Найбільші учасники ринку бетону в Україні в основному належать до іноземних корпорацій. Так Криворізький і Кам'янський заводи належать до німецької корпорації HeidelbergCement. ПАТ «ЄВРОЦЕМЕНТ-УКРАЇНА» – російському промислового холдингу «Євроцемент груп» і на сьогодні володіє найбільшими виробничими потужностями серед заводів в Україні, а саме 4050 тис. тон на рік. Три підприємства – ПАТ «Подільський цемент», ПАТ «Миколаївцемент» та ТОВ «Цемент» належать ірландському холдингу Cement Roadstone Holdings. ПАТ «Волинь-Цемент» і ПАТ «Південь-Цемент» належать

німецькій компанії Dyckerhoff, яка в свою чергу входить до складу італійського конгломерату Buzzi Unicem. ПАТ «ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЦЕМЕНТ» належить швейцарській компанії CemIn West SA, який у 2017 році став найбільшим за обсягом виробництва – 2406 тис. тон цементу [35].

Найвагомішими українськими компаніями-конкурентами є ПП «Київ-Ресурс» та ПАТ «Завод ЗБК ім. Світлани Ковальської», який в свою чергу є основним оператором ринку товарного бетону.

ТОВ «ЗБМК» для забезпечення оптимальної діяльності на підприємстві потребує ресурсів для виробництва продукції. Основними постачальниками для ТОВ «ЗБМК» є компанії, які забезпечують підприємство в основному мінеральною сировиною. До основних таких постачальників ТОВ «ЗБМК» належать:

1. компанія «Метінвест», в яку входять:

- ПАТ «Інгулецький ГЗК», що поставляє некондиційні магнетит-силікатні кварцити і хлорит-амфіболові сланці з прошарками безрудних кварцитів, аркозо-філітові сланці, амфіболіти, граніти і мігматити;

- ПРАТ «Північний ГЗК» є постачальником некондиційних магнетит-силікатних кварцитів 6 і 7 залізистих і 7 сланцевого горизонтів Первомайського родовища; магнетит-силікатних кварцитів всячої пачки І залізистого горизонту і кварц-карбонатної породи верхнього відділу Анновського родовища.

2. ПАТ «Південний ГЗК» забезпечує підприємство ТОВ «ЗБМК» сланцевими кварц-біотит-хлоритовими і амфібол-хлоритовими 3, 4 і 5 сланцевими горизонтами і малорудними магнетит-карбонат-силікатними кварцитами 1, 2 залізистих горизонтів Скелеватсько-Магнетитового родовища.

3. ПРАТ «Полтавський ГЗК» – амфіболіти, плагіограніти, безрудні кварцити, метапіщаники, мігматити, кварц-біотит-амфіболові, кварц-роговообманкові сланці, кварц-біотитові сланці.

4. ПАТ «Центральний ГЗК» – гірські породи 2, 3, 4 сланцевих горизонтів родовища Велика Глеєватка; мігматити і гнейси Петрівського родовища; скельні породи з мігматитів і амфібол піроксенових порід, ультрабазитів Артемівського родовища.

5. «Криворіжсталь» – кварц-біотит-хлоритові і амфібол-хлоритові сланці, малорудні магнетит-карбонат-силікатні кварцити 3, 4 сланцевих і 1, 2 залізистих горизонтів.

2.2. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства ТОВ «ЗБМК»

Аналіз фінансово-економічного стану підприємства є одним із інструментів виявлення його реальної конкурентоспроможності. Для забезпечення стійкості підприємства варто приділяти увагу його фінансовому стану, проводити дослідження його фінансових відносин, руху фінансових ресурсів підприємства.

Для здійснення економічного аналізу підприємства, його оцінки та прогнозу застосовуються дані бухгалтерського обліку, фінансової звітності (Додаток А), а також оперативних даних.

Економічний стан є результатом фінансово-виробничої діяльності, показником його фінансової конкурентоспроможності – кредитоспроможності, платоспроможності, виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами [15].

До основних завдань економічного аналізу підприємства належать:

- дослідження рентабельності підприємства;
- загальна оцінка фінансової стійкості підприємства;
- оцінювання динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- аналіз ділової активності підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства;

- визначення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;
- виявлення співвідношення між джерелами оборотних коштів, їх розміщення і ефективності використання [36].

Виявлення завдань економічного аналізу дозволяє виділити його етапи. Основні етапи економічного аналізу підприємства об'яжено на рисунку 2.3.

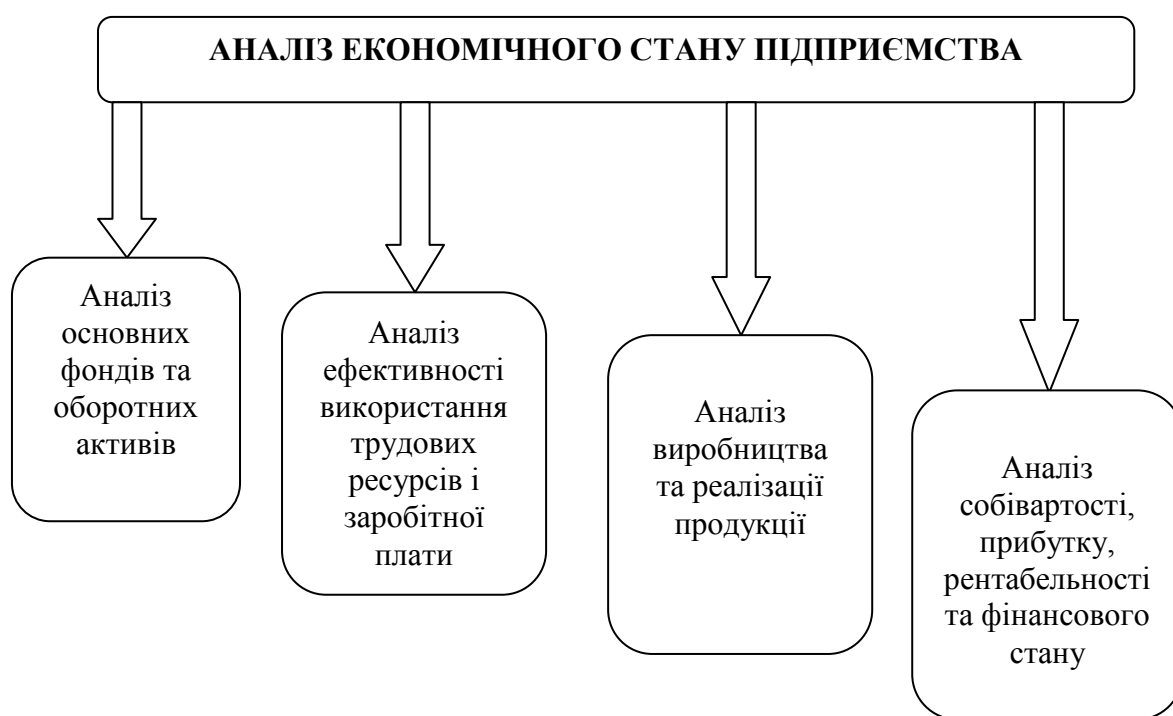

Рисунок 2.3 – Етапи економічного аналізу підприємства

Джерело: складено автором

Дослідження стану основних фондів та оборотних активів підприємства ТОВ «ЗБМК»

Аналіз основних фондів підприємства дозволяє визначити стан, структуру та динаміку основних і оборотних активів підприємства, основні групи основних та оборотних активів підприємства, необхідних для забезпечення технологічного процесу, основні методи планування потужності підприємства та потреби в основних і оборотних активах [37].

Динаміку зміни первісної вартості та суми зносу основних засобів на підприємстві ТОВ «ЗБМК» зображено на рисунку 2.4.

З рисунка чітко видно, що первісна вартість основних засобів на підприємстві ТОВ «ЗБМК» збільшується з кожним роком, так само як і знос.

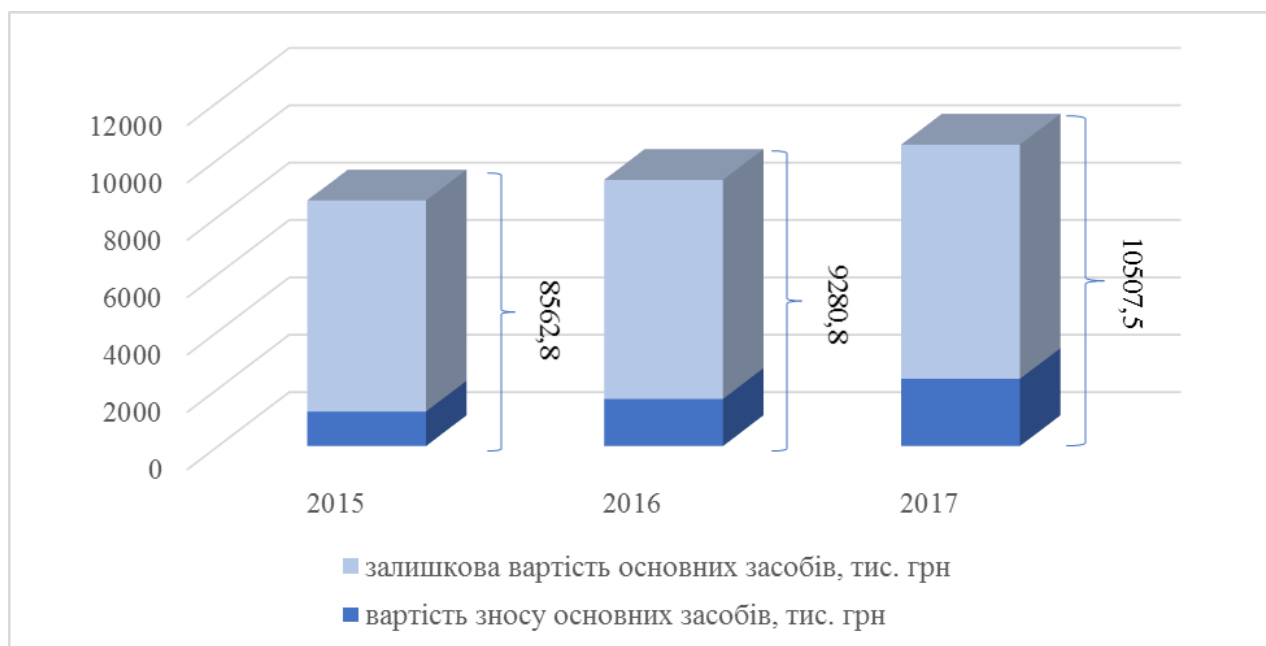

Рисунок 2.4 – Динаміка зміни первісної вартості та суми зносу основних засобів ТОВ «ЗБМК» в період з 2015 по 2017 роки

Джерело: складено автором

Для дослідження стану та ефективності використання активів розраховуються такі групи показників:

1. коефіцієнт відновлення, вибуття та зносу основних фондів
2. коефіцієнт придатності основних засобів та завантаження обладнання;
3. фондівіддачу, фондомісткість, фондоозброєність.
4. коефіцієнт оборотності оборотних засобів;
5. тривалість одного обороту оборотних засобів.

Показники використання основних та оборотних фондів підприємства ТОВ «ЗБМК» представлено в таблиці 2.3.

Проведений аналіз використання основних та оборотних фондів ТОВ «ЗБМК» показав такі результати. Найвища фондомісткість спостерігалася у 2015 році. Це свідчить про те, що віддача, тобто, ефективність від використання

основних фондів на підприємстві за цей рік, була найменшою з трьох досліджуваних років. Але з розрахунків чітко видно, що в період з 2015 по 2017 роки спостерігалася позитивна динаміка зростання фондівіддачі і зниження фондомісткості. Так у 2016 році фондівіддача зросла на 34,8% порівняно з 2015 роком, в той час як у 2017 році цей показник зріс майже на 49% порівняно з попереднім роком. Тобто, у 2015 році на одиницю вартості основних засобів припадало 2,65 грн виручки, у 2016 – 3,57 грн, а у 2017 – 5,32 грн. Темпи зниження фондомісткості були дещо нижчі, але також з досить хорошою динамікою – на 25,9% нижче у 2016 порівняно з попереднім роком, і на 32,9% нижчим був показник у 2017 році в порівнянні з 2016 роком. Тобто, з кожним роком на 1 грн виручки підприємства припадало менша вартість основних засобів.

Таблиця 2.3 – Показники використання основних та оборотних фондів ТОВ «ЗБМК» за 2015-2017 роки

Показник	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року	
				Абсолютне	Відносне, %
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,018	0,083	0,117	0,034	40,572
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,024	0,006	0,0003	-0,006	-95,310
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,859	0,823	0,777	-0,046	-5,583
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,141	0,177	0,223	0,046	25,945
Фондовіддача	2,648	3,569	5,316	1,747	48,959
Фондомісткість	0,378	0,280	0,188	-0,092	-32,867
Фондоозброєність	190,284	118,985	119,403	0,419	0,352
Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	3,194	2,414	4,450	2,036	84,366

Продовження таблиці 2.3

Коефіцієнт завантаження оборотних коштів	0,313	0,414	0,225	-0,190	-45,760
Період оборотності оборотних активів	114,283	151,216	82,019	-69,197	-45,760

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Також варто звернути увагу на значення коефіцієнтів зносу, оновлення та вибуття. Коефіцієнт оновлення основних засобів ТОВ «ЗБМК» з кожним роком мав тенденцію до зростання – у 2015 році спостерігалось найнижче його значення, а у 2017 році – найвище за досліджуваний період зі зростанням на майже 41% порівняно з попереднім роком. Це пов'язано з політикою підприємства у сфері оновлення основних засобів – у 2015 році основних засобів було виведено з експлуатації більше, ніж введено – оновлено лише 20 основних засобів сукупною вартістю 158 493,39 грн замість виведених 63 одиниць основних засобів, вартістю 207 120,05 грн. Співвідношення між введеними та виведеними основними засобами з кожним роком все збільшувалося на користь оновлення основних фондів і у 2017 році було досягнуто таких результатів – введено 85 нових одиниць обладнання вартістю 1 229 387,81 грн і виведено лише 1 одиницю основних засобів вартістю 2764,01 грн.

Коефіцієнт зносу основних засобів вказує на те, на скільки відсотків відновлення основних засобів профінансовано за рахунок зносу. Позитивною тенденцією вважається зниження значення коефіцієнта зносу, що свідчить про покращення стану матеріально-технічної бази підприємства. Відповідно до отриманих значень можна зробити висновок про те, що ТОВ «ЗБМК» проводить ефективну політику оновлення основних засобів – коефіцієнт зносу має тенденцію до зниження кожного року за досліджуваний період і у 2017 році його значення знизилось на 9,5% порівняно з 2015 роком і на 5,58% порівняно з попереднім 2016 роком.

Щодо оборотних фондів проведений аналіз дозволяє зробити такі висновки: коефіцієнт оборотності оборотних активів в період з 2015 по 2016 роки знизився, але наступного року відновив свої позиції і у 2017 році зріс на 84,3% порівняно з 2016 роком. Підвищення значення даного показника свідчить про збільшення кількості оборотів оборотних активів, що в свою чергу є індикатором покращення ділової активності.

Для підприємства також є бажаним зниження періоду оборотності оборотних активів, що вказує на ефективний фінансовий менеджмент на підприємстві. Так як у 2016 році спостерігалось зниження значення коефіцієнта оборотності оборотних активів, період оборотності в цьому ж році також мав негативну тенденцію до зростання – у 2016 році ТОВ «ЗБМК» необхідно було залучати фінансових ресурсів для фінансування оборотних активів більше, ніж у попередньому 2015 році, що призводило до збільшення фінансових витрат і необхідності залучення додаткових коштів, що вплинуло на кінцевий результат діяльності підприємства - прибуток у 2016 році був найнижчим за 3 роки. У 2017 році термін оборотності оборотних активів знизився на 45,7% або на 69 днів в порівнянні з попереднім роком.

В підсумку варто зазначити, що за результатами проведеного аналізу на підприємстві ТОВ «ЗБМК» основні та оборотні фонди використовуються ефективно і підприємство проводить активні заходи щодо підвищення результативності їх використання.

Визначення ефективності використання трудових ресурсів і заробітної плати на підприємстві ТОВ «ЗБМК»

Характеристика трудового потенціалу підприємства передбачає аналіз чисельності, структури та динаміки персоналу підприємства, обсяг та структуру фонду оплати праці працівників, розрахунок та обґрунтування показників

продуктивності праці, середньої заробітної плати по підприємству, середні розміри надбавок і премій.

Для аналізу ефективності використання трудових ресурсів підприємства варто розрахувати:

- середньоспискову чисельність працівників;
- коефіцієнт обороту з прийому, коефіцієнт обороту з вибуття, коефіцієнт плинності кадрів;
- показники продуктивності праці;
- середню заробітну плату на підприємстві.

Середньоспискова чисельність працівників на підприємстві ТОВ «ЗБМК» за 3 роки представлена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Середньоспискова чисельність працівників ТОВ «ЗБМК» у 2015-2017 р.р.

Підрозділ	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року	
				Абсолютне, осіб	Відносне, %
Адміністрація ЗБМК	7,87	7,85	8,65	0,80	10,19
Бетонно-змішувальний цех	7,44	7,33	7,41	0,08	1,09
Відділ головного механіка	4,08	7,28	15,96	8,68	119,23
Відділ збуту ЗБМК	4	3,34	1,23	-2,11	-63,17
Торгівельний майданчик	2,26	2,02	3,46	1,44	71,29
Транспортна дільниця	7,73	9,09	12,47	3,38	37,18
Цех по виробництву з/б виробів	5,75	6,05	5,61	-0,44	-7,27
Цех по перевалці	4,7	5,89	4,24	-1,65	-28,01
Цех фасовки	3,84	7,13	4,26	-2,87	-40,25
Середньоспискова чисельність	47,68	55,99	63,3	7,31	13,06
Штатна кількість працівників, осіб	45	78	88	10,00	12,82

Джерело: побудовано автором на основі даних Звіту з праці

Середньоспискова чисельність працівників підприємства показує ту кількість працівників, яка числилася в списках підприємства за розглянутий період, тобто кількість працівників, які по факту перебували на підприємстві в досліджуваній період. З таблиці видно, що з кожним роком середньоспискова чисельність працівників зростала. Так для порівняння в 2017 році середньоспискова кількість працівників зросла на 13,06%, або на 7,31 ос. Причинами цього є, перш за все, збільшення кількості штатних працівників. Також спостерігалось і зменшення показника середньоспискової чисельності, а саме в 4 підрозділах – відділі охорони, цеху з виробництва з/б виробів, в перевалочному та фасувальному цехах.

Також одним із критеріїв аналізу використання трудових ресурсів на підприємстві є аналіз структури фонду оплати праці та розміру середньої заробітної плати працівників. Фонд оплати праці за кожний з трьох досліджуваних років наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Фонд оплати праці ТОВ «ЗБМК» у 2015-2017 р.р.

Підрозділ	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року	
				Абсолютне, грн	Відносне, %
Адміністрація	198832,3	204118,2	367734,5	163616,3	80,16
Бетонно-змішувальний цех	56129,25	100333,5	235529,2	135195,8	134,75
Відділ головного механіка	76071,16	116181,3	500595,8	384414,5	330,87
Відділ збуту	74087,03	70696,78	56861,48	-13835,3	-19,57
Торгівельний майданчик	16268,59	51792,91	159983,7	108190,8	208,89
Транспортний цех	142080,1	205052,2	468995,4	263943,2	128,72
Цех по виробництву з/б виробів	15777,36	26607,03	218910	192303	722,75
Цех по перевалці цементу	48311,74	44358,82	126196,8	81837,95	184,49
Цех фасовки	46626,65	77436,08	113262,4	35826,36	46,26
Фонд оплати праці, грн	674184,1	896576,7	2248069	1351493	150,74

Джерело: складено автором

Оплата праці на підприємстві ТОВ «ЗБМК» здійснюється відповідно до функціональних обов'язків працівників.

Структура фонду оплати праці в кожному з років неоднорідна і неоднакова. Так у 2015 році найбільшу частку в фонді оплати праці займала заробітна плата працівників адміністрації - 29% від загального ФОП у 2015 році, а найменша частка припала на фонд оплати праці працівників торговельного майданчику. У 2016 році найбільший ФОП припав на відділ адміністрації та транспортний відділ – по 23%, у 2017 році – на відділ головного механіка.

Фонд оплати праці на підприємстві ТОВ «ЗБМК» збільшувався з кожним роком за період з 2015 по 2017 роки. Так у 2016 році ФОП зріс в 1,33 рази порівняно з 2015 роком, а у 2017 – в 2,5 рази. Причинами цього є: по-перше, збільшення кількості працівників підприємства і перевищення кількості прийнятих на роботу порівняно зі звільненими за три роки, по-друге – збільшення законодавчо встановленого розміру мінімальної місячної заробітної плати – у 2015 році її розмір складав 1218 грн на місяць, у 2016 – 1378 грн, у 2017 – 3200 грн/місяць, по-третє, інфляційні чинники, внаслідок яких виникла необхідність збільшення розмірів заробітної плати.

Якщо аналізувати фонд оплати праці по підрозділам підприємства, то за досліджуваний період його розмір зменшився лише у відділі збуту, що пов'язано зі скороченням кількості працівників у даному відділі. Аналіз середньої заробітної плати за рік по кожному підрозділу наведено в таблиці 2.6. Його дані вказують на низький рівень заробітної плати на підприємстві, що могло стати причиною відтоку персоналу за власним бажанням.

Таблиця 2.6 – Розмір середньої річної заробітної плати на підприємстві ТОВ «ЗБМК» у 2015-2017 р.р.

	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року	
				Абсолютне, грн	Відносне, %
Адміністрація (ЗБМК)	1841,04	1308,45	2188,90	880,45	67,29
Бетонно-змішувальний цех(ЗБМК)	935,49	1393,52	3271,24	1877,72	134,75
Відділ головного механіка(ЗБМК)	1584,82	605,11	1813,75	1208,64	199,74
Відділ збуту	1543,48	1178,28	1184,61	6,33	0,54
Торгівельний майданчик(ЗБМК)	1355,72	1079,02	2222,00	1142,98	105,93
Транспортний цех(ЗБМК)	1315,56	1423,97	2791,64	1367,67	96,05
Цех по виробництву з/б виробів(ЗБМК)	1314,78	369,54	3040,42	2670,87	722,75
Цех по перевалці цементу(ЗБМК)	503,25	462,07	1314,55	852,48	184,49
Цех фасовки(ЗБМК)	971,39	806,63	1348,36	541,74	67,16
В середньому по підприємству	1248,49	957,88	2128,85	1170,97	122,25

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Якісний багатобічний аналіз використання трудових ресурсів неможливий без розрахунку таких показників, як вартісного показника продуктивності праці, коефіцієнтів з прийому та вибуття, а також коефіцієнта плинності кадрів. За даними розрахунків, наведених у таблиці 2.7 продуктивність працівників у грошовому вимірі мала тенденцію до зростання протягом усього періоду дослідження. Незважаючи на те, що за період з 2015 по 2017 роки на підприємстві з кожним роком зростав і розмір чистого доходу і кількість працівників підприємства, темпи росту чистого доходу були вищими, ніж темпи росту кількості працівників підприємства ТОВ «ЗБМК», тому і продуктивність зростала швидше.

Таблиця 2.7 – Показники ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві ТОВ «ЗБМК»

Показник	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року	
				Абсолютне	Відносне, %
Вартісний показник продуктивності (П), тис. грн	666,926	920,039	1074,202	154,163	16,75
Коефіцієнт обороту за наймом	0,524	0,786	0,585	-0,201	-25,620

Продовження таблиці 2.7

Коефіцієнт обороту за вибуттям	0,252	0,679	0,774	0,095	14,056
Коефіцієнт плинності кадрів, %	41,67%	39,47%	46,94%	0,075	18,91

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Коефіцієнти обороту за наймом зростав лише у 2016 році. Зростання відбулося на 50% порівняно з 2015 роком. В цей період за даними Звіту з праці відношення працівників, прийнятих на роботу до середньооблікової кількості працівників було найвищим. Але у 2017 році спостерігались зміни у позитивній динаміці, що панувала у 2016 році, а саме за 3-й досліджуваний рік кількість звільнених осіб перевищувало кількість прийнятих – 49 до 37 відповідно, що негативно вплинуло на показники ефективності використання трудових ресурсів.

Коефіцієнт плинності кадрів не мав чіткої тенденції до росту чи падіння. У 2016 році спостерігаються позитивні зміни – зменшення відтоку працівників з неповажних причин. У 2017 році значення даного показника знову зростає, на 18,91% порівняно з попереднім роком, що вказує на погіршення роботи з кадрами.

Аналіз реалізації продукції ТОВ «ЗБМК»

Аналіз реалізації продукції підприємства здійснюється шляхом характеристики продукції підприємства, ступеню виконання виробничого завдання підприємства, динаміки зростання/зниження обсягів виробництва за останні роки, питомої ваги реалізованої продукції в загальному її випуску, стандартів якості та заходів стимулювання збуту продукції.

Завдання аналізу реалізації продукції полягає у визначенні резерву зростання цього показника і вивченні чинників, що вплинули на зміну об'єму реалізації.

Значення показника обсягу реалізації для підприємства за сучасних складних умов господарювання має дуже велике значення. Якщо обсяги реалізації продукції мають тенденцію до постійного зниження через відсутність належного попиту на неї, то слід уважно проаналізувати всі обставини та фактори, що формують цей попит [7].

ТОВ «Завод будівельних матеріалів та конструкцій» займається виробництвом і реалізацією таких видів продукції:

- бетон;
- цемент (лише реалізація);
- розчини;
- блоки;
- панельні перекриття;
- плити;
- будівельні розчини;
- щебінь;
- кільця бетонні;
- фундаментальні блоки;
- залізобетонні вироби тощо.

Обсяги реалізованої підприємством ТОВ «ЗБМК» продукції за період 2015-2017 р.р. у грошових одиницях по найменуваннях наведено у таблиці 2.8.

Найбільший обсяг продукції у грошових одиницях за 2015-2017 р.р. був реалізований у 2017 році. Вартість даного обсягу реалізованої продукції у 2017 році перевищила вартість реалізованої продукції у 2016 році на 67,85%. Різниця між 2015 і 2016 роком – 13 258 540 грн, що дорівнює 72,76%.

Підприємство ТОВ «ЗБМК» спеціалізується на виробництві бетону. Тому найбільші обсяги реалізації припадають саме на бетон - 59,66% від загального обсягу реалізованої продукції за період 2015-2017 р.р. Значно менше реалізується інших видів продукції. В трійку лідерів ввійшли також пісок та цемент різних видів.

Таблиця 2.8 – Обсяги реалізації ТОВ «ЗБМК» за собівартістю у 2015-2017 р.р. по номенклатурі, грн

	2015	2016	2017	%	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року	
					Абсолютне, грн	Відносне, %
Блок	589457,32	800201,17	1270637,43	2,59%	470436,3	58,79
Бордюр	258743	563100,6	884464,4	1,66%	321363,8	57,07
Бетон	10057287,41	15585364,1	35536204,09	59,66%	19950840	128,01
Днище	1095,30	18268,5		0,02%	-18268,5	-100
Газоблок	20721,93	45698,37	80256,39	0,14%	34558,02	75,62
Кільце	20594,60	28841,41	58767,12	0,11%	29925,71	103,76
Клей для газоблоку	23540,88	58960	77231,54	0,16%	18271,54	30,99
Кришка	56321,70	56088,37		0,11%	-56088,4	-100
Ливнеприймальник		106748,3	145487,71	0,25%	38739,41	36,29
Металоформа універсальна		125890,35	150964,31	0,27%	25073,96	19,92
Панельні перекриття		958746,1	1141795,96	2,05%	183049,9	19,09
Перемичка		160152,02		0,16%	-160152	-100
Пісок	2836981,95	3311516,66	3900410,63	9,80%	588894	17,78
Плита дорожня	738834,95	1000851,29	152322,44	1,85%	-848529	-84,78
Плита перекриття		1054617,89	1251077,01	2,25%	196459,1	18,63
Плитка	107340,23	353452,18	401099,59	0,84%	47647,41	13,48
Розчин	758961,50	1291250,5	1308955,4	3,28%	17704,9	1,37
Суміш пісчано-гравійна		159264,59	199500,23	0,35%	40235,64	25,26
Цемент	1996328,12	3052697,33	3332845,19	8,17%	280147,9	9,12
Цегла повнотіла одинарна	756891,11	2749930,27	2950863,56	6,3%	200933,3	7,31
РАЗОМ	18223100,0	31481640,	52842883,0	100%	21361243	67,85

Джерело: складено автором

Розрахунок рівня прибутковості, рентабельності та аналіз фінансового стану ТОВ «ЗБМК»

Аналіз прибутковості підприємства передбачає визначення структури й динаміки кожного з елементів, що формують прибуток. Важливим також є дослідження основних факторів, що впливають на зростання чи зниження прибутку підприємства. Використовуючи Форму 2 – Звіт про фінансові результати підприємства ТОВ «ЗБМК» було побудовано таблицю 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз прибутковості ТОВ «ЗБМК»

Показник	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році порівняно з 2016 роком	
				Абсолютне, тис. грн	Відносне, %
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	22675,5	33121,4	55858,5	22737,1	68,65
Інші операційні доходи	33	21,2	78,4	57,2	269,81
Інші доходи	636,9	-	-	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	18223,1	31481,7	52842,9	21361,2	67,85
Фінансовий результат до оподаткування:	162,3	200,2	347,9	147,7	73,78
Чистий прибуток	140,7	138,9	275,7	136,8	98,49

Джерело: складено автором на основі даних Звіту про фінансові результати

Процес формування чистого прибутку підприємства передбачає проходження декількох стадій:

- I. дохід, або виручка від реалізації;
- II. чистий дохід;
- III. валовий прибуток;
- IV. прибуток від операційної діяльності;
- V. прибуток від звичайної діяльності до оподаткування;
- VI. чистий прибуток.

Розмір виручки ТОВ «ЗБМК» за досліджуваний період з 2015 по 2017 роки мав тенденцію до постійного зростання. Причинами цього було не стільки збільшення обсягів продажів, скільки підвищення собівартості і, відповідно, цін

на продукцію. Розмір виручки у 2017 році перевищував значення 2015 року в 2,46 разів. Але, як було зазначено раніше, збільшення обсягів виручки стали наслідком збільшення собівартості продукції. Так за 3 роки собівартість реалізованої продукції зросла в 2,9 разів. Тобто темпи зростання собівартості реалізованої продукції були вищими за темпи зростання доходу ТОВ «ЗБМК».

Динаміка зміни обсягу чистого доходу, прибутку до оподаткування та чистого прибутку ТОВ «ЗБМК» за період з 2015 по 2017 роки наочно продемонстровано на рисунку 2.5.

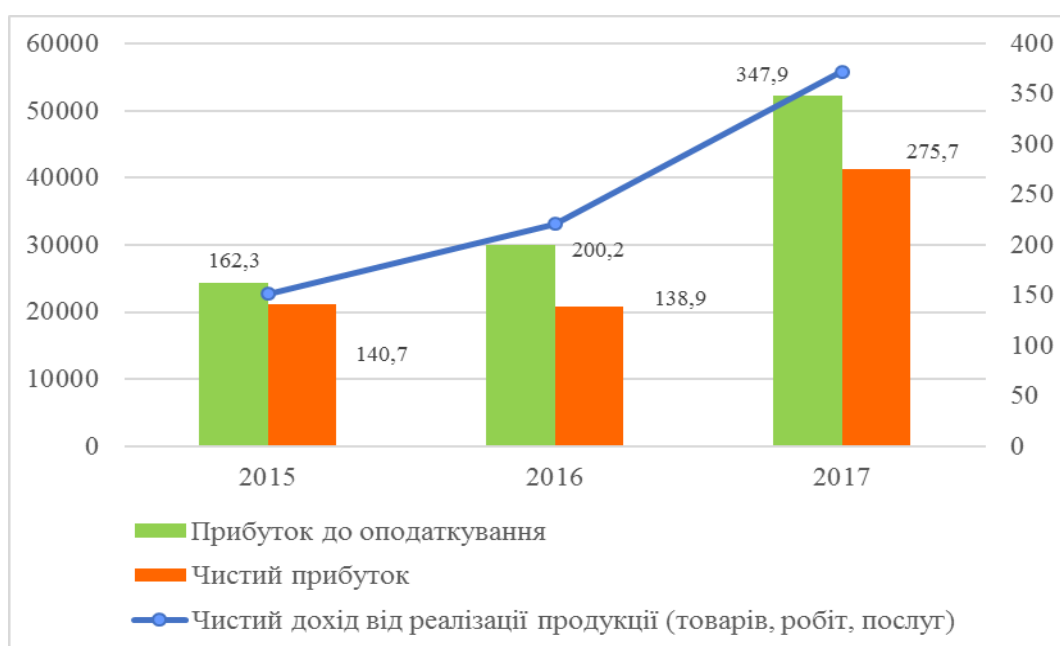

Рисунок 2.5 – Динаміка зміни фінансового результату

Джерело: побудовано автором

Динаміка надходжень інших операційних доходів, які складаються з доходів від реалізації виробничих запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів та доходів у вигляді одержаних штрафів та неустойок за порушення господарських договорів, мала хвилеподібний характер. У 2017 році розмір інших операційних доходів, отриманих ТОВ «ЗБМК» був найвищим і перевищував розмір отриманих у 2016 році інших операційних доходів на 57,2 тис. грн, або на 269,81%.

Не було стабільності і в надходженні інших доходів підприємства. Підприємство ТОВ «ЗБМК» за період 2015-2017 р.р. отримувало інші доходи,

до яких належали доходи від оренди, лише у 2015 році, що також вплинуло на розмір прибутку та чистого прибутку підприємства.

Підприємство протягом трьох досліджуваних роки мало прибуток, тобто працювало незбитково. Але розмір прибутку та чистого прибутку в порівнянні з доходами, отриманими від реалізації продукції є досить незначним, що свідчить про великі витрати підприємства.

Аналіз рентабельності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких показників рентабельності, як рентабельність продукції, рентабельність власного капіталу, рентабельність активів та рентабельність діяльності. Результати аналізу наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз рентабельності ТОВ «ЗБМК»

Показник	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року, %
Рентабельність активів	0,89%	1,25%	1,52%	0,27%
Рентабельність діяльності	0,62%	0,42%	0,49%	0,07%
Рентабельність продукції	0,89%	0,64%	0,66%	0,02%
Рентабельність продажів	0,6%	0,5%	0,52%	0,02%

Джерело: складено автором

Відповідно до проведеного аналізу рентабельності ТОВ «ЗБМК» можна зробити такі висновки. Рентабельність активів підприємства з кожним роком зростала. Так у 2016 році рентабельність активів підвищилася в 1,4 рази порівняно з 2015 роком. Тобто в 2016 році підприємство отримувало 1,25 копійок прибутку за кожен використаний гривню активів підприємства. В 2017 році рентабельність активів також була вищою за попередній період, але зросла не так стрімко – в 1,2 рази порівняно зі зростанням рентабельності активів у 2016 році відносно 2015 року. У 2017 році від вкладеної гривні активів ТОВ «ЗБМК» підприємство отримувало вже 1,52 копійки прибутку. Зростання рентабельності активів підприємства є індикатором доходності та ефективності

його діяльності і загалом показує ефективність використання власності підприємства. Але, не зважаючи на ріст показника рентабельності активів, варто зазначити, що дані значення показника є досить низькими. Нормативу рентабельності активів немає, адже значення показника саме по собі не дає інформації про ефективність діяльності підприємства і потребує порівняння його зі значеннями конкурентів.

Ще одним показником рентабельності є показник рентабельності діяльності. Для ТОВ «ЗБМК» найвище значення показника рентабельності діяльності за досліджуваний період спостерігалось у 2015 році. 2016 рік характеризувався зниженням значення даного показника на 0,2%, або в 1,48 разів. У 2017 році ситуація стабілізувалася, значення показника рентабельності збільшилося на 0,07%, але все ж рівня 2015 року не було досягнуто. Причинами такого хвилеподібного характеру значень показника рентабельності діяльності стала нестабільність чистого прибутку. Хоча розмір виручки підприємства з кожним роком зростав, що пояснюється підвищенням цін на продукцію, значення чистого прибутку у 2016 році було найнижчим. Такі результати розрахунків свідчать про погіршення ефективності ведення господарської діяльності підприємством.

Показники рентабельності продукції та рентабельності продажів ТОВ «ЗБМК» в 2015-2017 роках змінювалися аналогічно до показника рентабельності діяльності – найвищі значення були досягнуті у 2015 році, у 2016 році спостерігався спад – показника рентабельності продажів в 1,2 рази, рентабельності продукції в 1,39 рази. У 2017 році значення обидвох показників зросли порівняно з 2016 роком, але все одно залишалися нижчими, ніж у 2015 році. Тобто, у 2015 році реалізація 1 грн продукції давала 0,72 копійки прибутку, у 2016 році – 0,6 копійок, а у 2017 році – 0,62 копійки.

Розрахунок показника рентабельності власного капіталу для ТОВ «ЗБМК» не є доцільним, тому що за даними Балансу підприємства ТОВ «ЗБМК» не має власного капіталу.

Аналіз фінансового стану підприємства передбачає аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства, аналіз ділової активності, розрахунок показників фінансової стійкості підприємства. Платоспроможність підприємства вказує на наявність у підприємства коштів та їх еквівалентів, які дозволять йому розраховатися за кредиторською заборгованістю та іншою заборгованістю, що має бути погашена. Ліквідність підприємства означає здатність його погашати свої зобов'язання за рахунок наявних коштів, а також легкість вивільнення цих коштів.

Аналіз ліквідності ТОВ «ЗБМК» наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз ліквідності ТОВ «ЗБМК» за 2015-2017 р.р.

Показник	2015	2016	2017	Відносне відхилення у 2017 році відносно 2016 року, %
Розмір чистого оборотного капіталу	-3606,2	-3894	-4247,9	9,088
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,879	0,779	1,136	45,849
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,394	0,456	0,546	19,790
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,002	0,0003	-86,081

Джерело: складено автором на основі розрахунків

При проведенні аналізу ліквідності підприємства вираховують такі показники ліквідності:

- обсяг чистого оборотного капіталу;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Основною ознакою ліквідності балансу є формальне перевищення вартості оборотних активів над поточними зобов'язаннями. І чим вище ця різниця, тим привабливішим є фінансовий стан підприємства з позиції ліквідності.

Чистий оборотний капітал підприємства досяг від'ємного значення, що свідчить про неспроможність підприємства вчасно розраховуватись за своїми

поточними зобов'язаннями та про недостатню фінансову стійкість. Від'ємне значення чистого оборотного капіталу є непривабливим фактором для інвесторів через високий ступінь ризику.

Коефіцієнт поточної ліквідності для ТОВ «ЗБМК» нижче нормативного значення (≈ 2) протягом усього періоду дослідження. Але є тенденція до його зростання. Так у 2017 році коефіцієнт поточної ліквідності зріс на 45,85% порівняно з 2016 роком. Це є показником того, що підприємство стало більш забезпеченим оборотними активами для ведення господарської діяльності.

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності, так само як і в попередньому випадку, менше нормативного, яке коливається в межах від 0,7 до 1,5, але спостерігається динаміка до зростання його значення. У 2016 році це зростання відбулося в 1,6 разів, а у 2017 – в 1,2 рази. Низькі значення даного показника свідчать про малі платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на частку зобов'язань, які підприємство могло б погасити негайно за рахунок наявних коштів. Для ТОВ «ЗБМК» значення показника швидкої ліквідності менше нормативного в декілька разів. При нормі в 0,2-0,3. На відміну від значень попередніх коефіцієнтів ліквідності, значення коефіцієнта швидкої ліквідності після 2016 року зменшилося на 86,1%. Фінансовий стан досить критичний.

Ділова активність підприємства виражає швидкість, з якою обертаються кошти цього підприємства. Основними показниками ділової активності підприємства є:

- коефіцієнт оборотності активів;
- період оборотності активів;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- період оборотності дебіторської заборгованості;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- період оборотності кредиторської заборгованості;

- коефіцієнт оборотності матеріальних запасів.

Розраховані показники ділової активності наведено у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз ділової активності ТОВ «ЗБМК» за 2015-2017 р.р.

Показники	2015	2016	2017	Відносне відхилення у 2017 році відносно 2016 року, %
Коефіцієнт оборотності активів	1,246	2,063	2,441	18,323
Період оборотності активів	294	177	150	-15,254
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	12,262	6,423	7,352	14,454
Період оборотності дебіторської заборгованості, днів	30	57	50	-12,281
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	11,084	5,730	7,570	32,115
Період оборотності кредиторської заборгованості, днів	33	64	49	-23,438
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	5,811	7,351	11,663	58,656
Коефіцієнт оборотності основних засобів	2,641	3,712	5,646	52,074

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Значення показників ділової активності ТОВ «ЗБМК» дали такі результати. Коефіцієнт оборотності активів підприємства з кожним роком збільшувався. Це свідчить про підвищення швидкості обороту сукупного капіталу підприємства за досліджуваний період. Термін оборотності активів ТОВ «ЗБМК» діаметрально протилежно до коефіцієнта оборотності активів зменшувався, що свідчить про те, що з кожним роком кількість повних циклів виробництва на підприємстві збільшувалась, що приносило більше прибутку, ніж у попередньому році, що відображається у Звіті про фінансові результати ТОВ «ЗБМК». Так у 2017 році на підприємстві повних циклів виробництва стало більше на 18%, що дозволило підприємству отримати прибутку більш, ніж у 2 рази більше, ніж у 2016 році.

Обсяг дебіторської заборгованості за період 2015-2017 р.р. на підприємстві постійно збільшувався. Збільшення сум дебіторської заборгованості є негативним явищем, адже це призводить до того, що

підприємство вимушене брати кошти в кредит, через неоплачену боржниками заборгованість. Така закономірність яскраво відображається у Формі 1 – Баланс підприємства. Збільшення дебіторської і, як наслідок, кредиторської заборгованості на ТОВ «ЗБМК» призвело до негативних змін у значеннях показників ділової активності. Зменшувався коефіцієнт дебіторської заборгованості, що вказує на те, що підприємству стало складніше отримати заборговані боржниками кошти. Так якщо у 2015 році погашення дебіторської заборгованості ТОВ «ЗБМК» відбувалося протягом 30 днів, то у 2017 році на це йшло вже 50 днів. Як наслідок знижувався коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, що свідчить про збільшення обсягів покупок підприємством у кредит. У 2015 році для погашення кредиторської заборгованості підприємством вистачало 33 днів, то у 2017 році підприємство ТОВ «ЗБМК» могло погасити кредиторську заборгованість вже за 49 днів.

Коефіцієнт оборотності матеріальних активів на підприємстві ТОВ «ЗБМК» збільшувався кожного року. У 2016 році він зріс на 26,5% порівняно з 2015 роком, а у 2017 – на 58,656% порівняно з попереднім роком. Збільшення значення коефіцієнта є позитивним фактором, що свідчить про ліквідність структури підприємства і зміцнення його фінансового стану.

Аналіз фінансової стійкості підприємства допомагає зробити висновки щодо того, на скільки фінансові потоки є збалансованими, на скільки вільно підприємство може маневрувати коштами і здатне підтримувати свою діяльність протягом певного періоду часу, обслуговуючи отримані кредити та виробляючи продукцію.

Аналіз фінансової стійкості підприємства наведено в таблиці 2.13.

Проведений аналіз показав, що за більшістю показників фінансового стану підприємства перед ТОВ «ЗБМК» постала суттєва проблема – підприємство не має власних коштів, власний капітал є від’ємним. Тому значення більшості показників є набагато меншими за нормативні і, через свої від’ємні значення, є не зовсім коректними. Але отримані значення показників

дозволяють зробити висновок про те, що підприємство ТОВ «ЗБМК» незабезпечене достатніми коштами для фінансування як оборотних так і необоротних активів, що змушує підприємство звертатися до позикових джерел фінансування. Дана проблема ставить під загрозу стійкість підприємства, а тому потребує негайного вирішення.

Таблиця 2.13 – Аналіз фінансової стійкості ТОВ «ЗБМК» у 2015-2017 р.р.

Показники	2015	2016	2017	Відносне відхилення у 2017 році відносно 2016 року, %
Коефіцієнт автономії	-0,288	-0,147	-0,133	-9,373
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,5	1,719	2,135	24,201
Коефіцієнт фінансового левериджу	-0,02	-0,03	-0,066	125,807
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	-0,508	-0,284	-0,338	19,256

Джерело: складено автором на основі розрахунків

2.3. Дослідження собівартості продукції ТОВ «ЗБМК» на прикладі бетону

Підприємство ТОВ «ЗБМК» виробляє великий асортимент продукції – бетон, цемент, плити, розчини, блоки, залізобетонні вироби тощо. Але основною продукцією, на виробництві якої спеціалізується підприємство, є бетон.

Аналіз діяльності підприємства передбачає аналіз його витрат у процесі господарської діяльності. Аналіз витрат включає в себе аналіз собівартості продукції, що виробляється. Так як ТОВ «ЗБМК» спеціалізується на виробництві товарного бетону, доцільно буде розглянути його собівартість виробництва.

Нижче у таблиці 2.14 витрати на виробництво товарного бетону згруповано за статтями калькуляції і за цими ж статтями наведено структуру

його собівартості за період з 2015 по 2017 роки на весь обсяг виробництва бетону.

За даними таблиці 2.14 собівартість виробництва бетону для ТОВ «ЗБМК» зростала з кожним роком за досліджуваний період. У 2016 році собівартість виробництва зросла на 5 528 076,8 грн, або майже на 55% відносно 2015 року, а у 2017 – на 128,01%, що перевищує минулорічну собівартість 2016 року в 2,28 рази або на 19 950 839,88 грн.

Таблиця 2.14 – Собівартість продукції за статтями витрат

Статті калькуляції	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року	
				Абсолютне, грн	Відносне, %
Сировина і основні матеріали	7717529,42	12984162,58	33309411,34	20325249	156,54
Допоміжні матеріали	152000	981666,95	1008727,5	27060,55	2,76
Паливо та енергія на технологічні цілі	100616,21	163617,83	183214,37	19596,54	11,98
Основна та додаткова заробітна плата	76635,3	129189,04	201185,58	71996,54	55,73
Відрахування на соціальні заходи	30752,02	28385,37	41730,31	13344,94	47,01
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	1718349,26	823405,56	322368,29	-501037	-60,85
Загальновиробничі витрати	261405,2	474936,88	469566,7	-5370,18	-1,13
РАЗОМ	10057287,41	15585364,21	35536204,09	19950839,88	128,01

Джерело: побудовано автором на основі оборотно-сальдової відомості ТОВ «ЗБМК»

Зростання собівартості виробництва бетону кожного року за досліджуваний період пов'язане зі збільшеннями обсягів виробництва продукції підприємством, а також через підвищення цін, що зумовлене нестабільною економічною ситуацією в країні і, як наслідок, зростанням темпів інфляції. При аналізі собівартості продукції також варто звернути увагу на динаміку змін виробництва продукції і на собівартість не тільки всього обсягу, але і кожної одиниці. Дані щодо обсягів виробництва товарного бетону на

підприємстві ТОВ «ЗБМК» та собівартості 1 м³ бетону представлено в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 – Розрахунок собівартості виробництва 1 м³ бетону

	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року	
				Абсолютне	Відносне, %
Собівартість бетону товарного, грн	10057287,41	15585364,21	35536204,09	19950839,88	128,01
Обсяг виробництва, м ³	15050,762	19845,671	32992,955	13147,284	66,248
Собівартість 1 м ³ бетону, грн/м ³	668,22	785,33	1077,08	291,756	37,151

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Для наочності динаміка зміни обсягів випуску бетону підприємством та зміна його собівартості на 1 м³ представлена на рисунку 2.6.

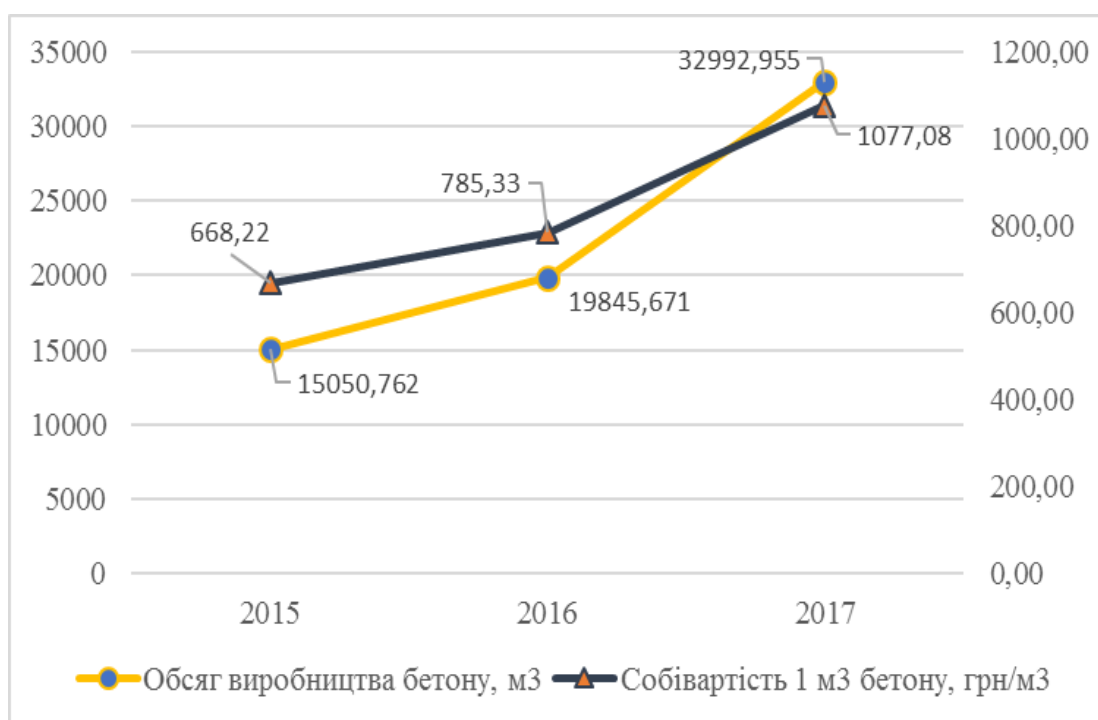

Рисунок 2.6 – Динаміка зміни обсягів виробництва та собівартості 1 м³ бетону на підприємстві ТОВ «ЗБМК»

Джерело: складено автором

Зростання собівартості 1 м³ бетону на ТОВ «ЗБМК» відбувалося поступово і щорічно. Так у 2015 році собівартість виробництва 1 м³ бетону

складала 668,22 грн/м³, у 2016 році – 785,33 грн/м³, що на 117,10 грн або на 17,52% вище, ніж собівартість 1 м³ бетону у 2015 році. У 2017 році динаміка росту собівартості 1 м³ бетону збереглась – у 2017 році ріст собівартості виробництва 1 м³ бетону відбувся у розмірі 37,151% або 291,76 грн/м³.

Варто також детально розглянути структурні елементи, що складають собівартість виробництва бетону на підприємстві і вагу кожного з них. Дані щодо витрат, що складають собівартість бетону, які згруповані за статтями калькуляції та структура собівартості даного бетону на підприємстві ТОВ «ЗБМК» представлена у таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 Структура собівартості бетону по статтям калькуляції за 2015-2017 р. р.

Статті калькуляції	2015	%	2016	%	2017	%
Сировина і основні матеріали	7717529,42	76,74%	12984162,58	83,31%	33309411,34	93,73%
Допоміжні матеріали	152000	1,51%	981666,95	6,30%	1008727,5	2,84%
Паливо та енергія на технологічні цілі	100616,21	1,00%	163617,83	1,05%	183214,37	0,52%
Основна та додаткова заробітна плата	76635,3	0,76%	129189,04	0,83%	201185,58	0,57%
Відрахування на соціальні заходи	30752,02	0,31%	28385,37	0,18%	41730,31	0,12%
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	1718349,26	17,09%	823405,56	5,28%	322368,29	0,91%
Загальновиробничі витрати	261405,2	2,60%	474936,88	3,05%	469566,7	1,32%
РАЗОМ	10057287,41	100,00%	15585364,21	100,00%	35536204,09	100,00%

Джерело: побудовано автором на основі даних таблиці 2.14

Аналіз структури собівартості бетону підприємства ТОВ «ЗБМК» показав, що основну частку у собівартості кінцевої продукції займають витрати сировини та основних матеріалів, до яких належать пісок, цемент, щебінь та добавка «РЕЛАМІКС ПК». До того ж частка цієї статті витрат у собівартості з

кожним роком мала тенденцію до зростання – у 2016 році на 6,57 % відносно 2015 року, у 2017 році вже на 10,42% порівняно з попереднім роком. Але варто зазначити, що обсяг витрат сировини та основних матеріалів займає вагому роль у структурі собівартості на будь-якому промисловому підприємстві, але, з іншого боку, зниження витрат за даною статтею калькуляції є хорошим резервом зниження собівартості продукції.

Витрати за статтею «Допоміжні матеріали» різко зросли у 2016 році і зайняли 6,3% у собівартості бетону порівняно з долею у собівартості у розмірі 1,51% у 2015 році. У 2017 році витрати за даною статтею зменшилися, порівняно з попереднім роком до 2,84% , але загалом, порівнюючи з початком досліджуваного періоду, витрати допоміжних матеріалів зросли. Причиною таких стрибків є зміна рецептури виробництва бетону у 2016 році, в результаті чого до складу допоміжних витрат увійшли додаткові добавки, що і підвищило витрати за даною статтею.

Витрати, що належать до статті «Паливо та енергія на технологічні цілі» мали тенденцію до збільшення кожного року за досліджуваний період. Але темп їх зростання був повільнішим, ніж темпи збільшення собівартості бетону. Тому частка даної статті у загальній структурі собівартості знизилася з 1% у 2015 році до 0,52% у 2017 році. Витрати електроенергії для приведення у рух основних засобів, що входять до даної статті калькуляції, зростали рівномірно, відповідно до нарощуваних обсягів виробництва. Так у 2015 році витрати електроенергії склали 97 888,72 грн на весь обсяг виробництва бетону, у 2016 році дані витрати вже дорівнювали 149 865,36 грн, а у 2017 році досягли позначки у 170 000 грн. Сповільнювали загальні темпи зростання витрат за даною статтею витрати паливно-мастильних матеріалів. У 2015 році їх сума складала 2727,49 грн, у 2016 році – 13 752,47 грн, а у 2017 році, незважаючи на різке зростання обсягів виробництва на 13 417,284 м³ бетону, витрати паливно-мастильних матеріалів знизилися на 3,91% і склали 13214,37 грн.

Витрати за статтею «Основна та додаткова заробітна плата» зростали з кожним роком. Причинами цього є не стільки збільшення кількості працівників бетонно-змішувального цеху – з 5 осіб у 2015 році до 6 осіб у 2016 та 2017 роках, скільки підвищення розміру мінімальної заробітної плати. Так у 2015 році її розмір складав 1218 грн/місяць, у 2016 році – 1378 грн/місяць, а у 2017 році – 3200 грн/місяць. Але загалом частка витрат за даною статтею у загальній структурі у 2017 році характеризувалася зниженням.

Витрати, пов'язані з відрахуваннями у вигляді соціальних внесків, мали хвилеподібний характер протягом досліджуваного періоду. Пов'язано це, перш за все, зі зміною розміру Єдиного соціального внеску в Україні. Якщо у 2015 році розмір ЄСВ становив 34,7%, то після 2016 року його розмір було встановлено на рівні 22%.

Витрати на утримання та експлуатацію обладнання, до яких входять амортизація основних засобів та їх ремонти мали тенденцію до зниження з кожним роком. Так у 2015 році обсяг витрат за статтею калькуляції «Витрати на утримання та експлуатацію обладнання» становили найбільше за 3 роки – 1 718 349,26 грн, а у структурі собівартості займали 17,09%. В той час як у 2016 році їх обсяг знизився до 823 405,56 грн, а у 2017 році – до 322 368,29 грн і 0,91% у собівартості бетону. Причинами високих витрат на утримання та експлуатацію обладнання є проведення реконструкції виробничого обладнання, перший етап якої закінчився у 2007 році, а другий етап припав на 2015 рік. В 2016-2017 роках великозатратних капітальних ремонтів не проводилося.

Загальновиробничі витрати за досліджуваний період зросли з 261 405,2 грн у 2015 році до 469 566,7 грн у 2017 році. Стрибок відбувся у 2016 році, тоді загальновиробничі витрати займали 3,05% у структурі собівартості бетону порівняно з 2,6% у 2015 році. У 2016 році підприємство ТОВ «ЗБМК» понесло втрати від оновлення спецодягу для працівників, а також через ремонт автомобіля, що знаходиться у автопарку підприємства.

Для наочності змін у структурі собівартості бетону ТОВ «ЗБМК» нижче наведено рисунки 2.7-2.9. На них чітко видно, як з кожним роком змінювалася частка кожної статті калькуляції у загальній собівартості бетону.

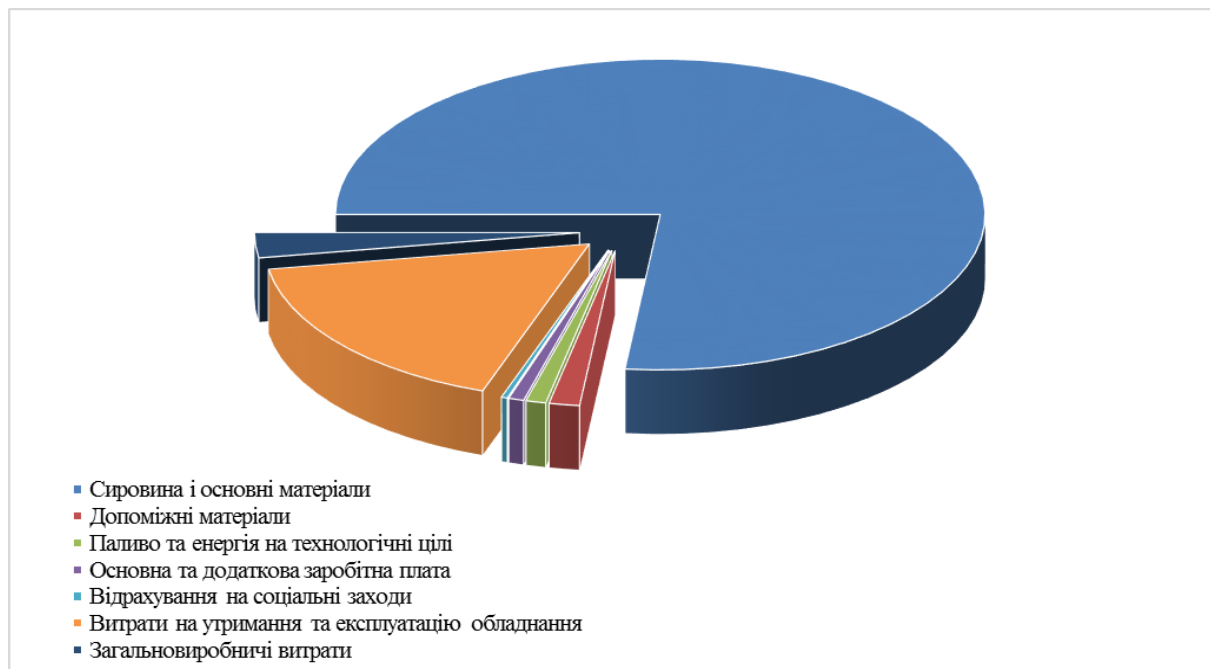

Рисунок 2.7 – Структура собівартості бетону по статтям калькуляції у 2015 році

Джерело: складено автором

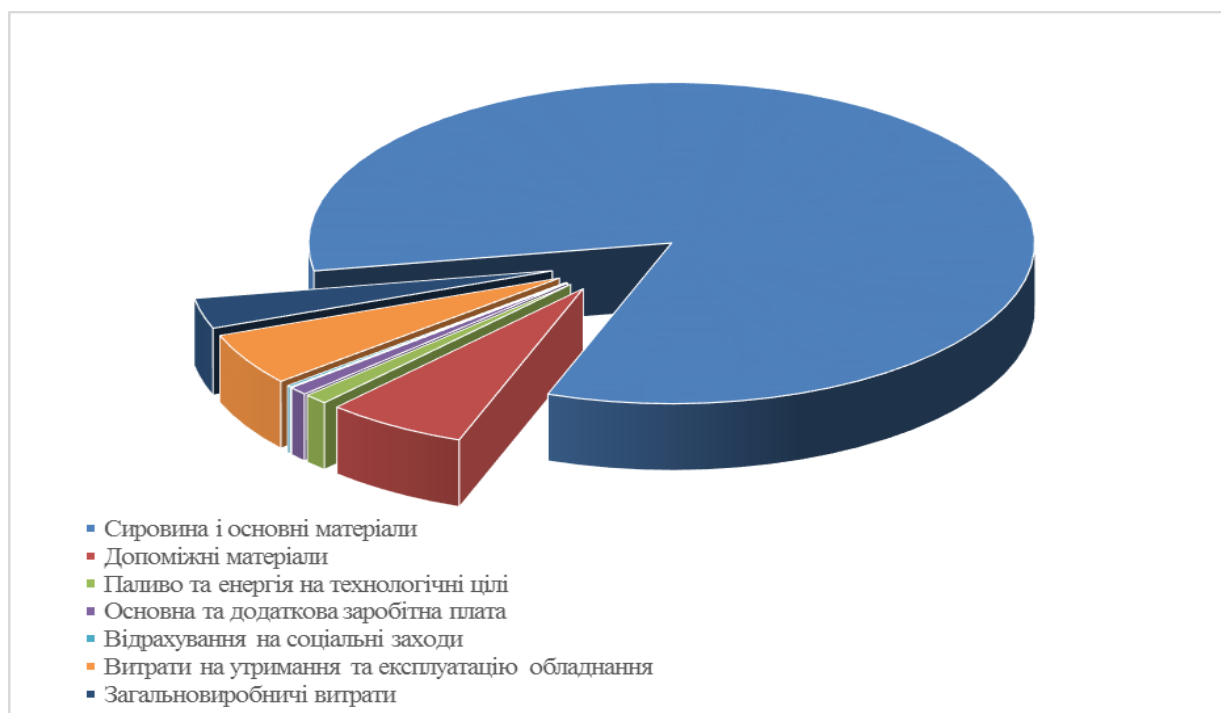

Рисунок 2.8 – Структура собівартості бетону по статтям калькуляції у 2016 році

Джерело: складено автором

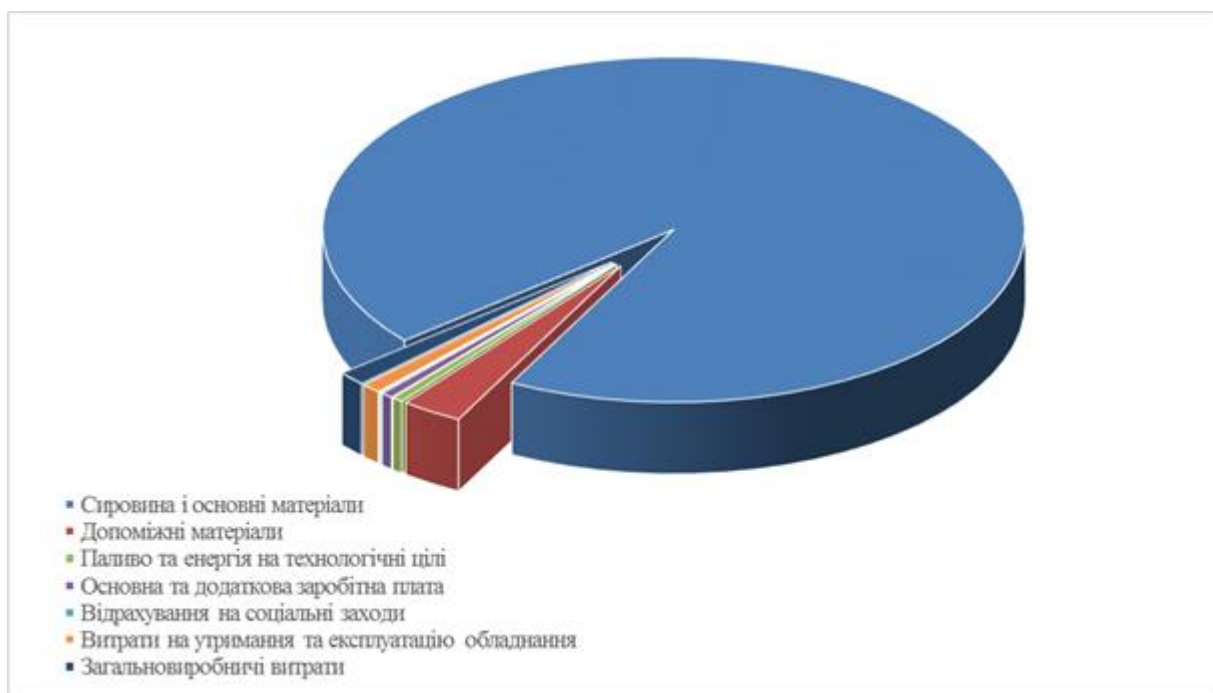

Рисунок 2.9 – Структура собівартості бетону по статтям калькуляції у 2017 році

Джерело: складено автором

2.4. Кореляційно-регресійний аналіз собівартості продукції ТОВ «ЗБМК»

Аналіз взаємозв'язку та впливу факторів на собівартість продукції, в даному випадку бетону, ТОВ «ЗБМК» можна здійснити за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

В даному розділі кореляційно-регресійний аналіз здійснюватиметься задля того, щоб дослідити тісноту зв'язку між результативним фактором – собівартістю продукції та факторами, що на неї впливають – витрати на основні матеріали (цемент, щебінь, пісок та добавка «РЕЛАМІКС ПК»), витрати на ремонт та обслуговування основних засобів, витрати на доставку та перевезення, витрати на оплату комунальних послуг, а також вплив кожного з цих факторів на кінцевий показник.

Зв'язок між факторними та результативною ознакою можна описати рівнянням:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4, \quad (2.1)$$

де y – собівартість виробництва бетону за рік, грн./рік;

x_1 – сировина та основні матеріали (цемент, щебінь, пісок та добавка) на виробництво бетону, грн./рік;

x_2 – допоміжні матеріали, грн./рік;

x_3 – основна та додаткова заробітна плата, грн./рік;

x_4 – витрати на утримання та експлуатацію обладнання, грн./рік;

a_0 – вільний член рівняння регресії;

a_i – коефіцієнти рівняння регресії, що показують як зміни факторних показників кількісно впливають на результативний показник на одиницю його виміру, де i коливається від 1 до 4.

Вхідні дані для кореляційно-регресійного аналізу наведено у таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Собівартість бетону ТОВ «ЗБМК» та її основні елементи за період з 2015 по 2017 р.р., грн./рік

	Собівартість бетону	Сировина і основні матеріали	Допоміжні матеріали	Основна та додаткова заробітна плата	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання
I півріччя 2015	5094827,04	3720148,52	80035,6	40152,01	1055149,27
II півріччя 2015	4972460,37	3997380,9	81964,4	36483,29	663199,99
I півріччя 2016	8397993,11	7028520,3	529538,92	62501,17	417223,16
II півріччя 2016	7187371,1	5955642,28	452128,03	66687,87	406182,4
I півріччя 2017	17001429,2	15980200,98	493198,01	80192,08	108853,99
II півріччя 2017	18534774,89	17329210,36	515529,49	120993,5	213514,3

Джерело: складено автором

Кореляційний аналіз представляє собою кількісний метод визначення тісноти та напрямку взаємозв'язку між вибірковими змінними величинами [38].

Кореляційний аналіз між результативною та факторними ознаками наведено у таблиці 2.18.

Таблиця 2.18 – Результати кореляційного аналізу для підприємства ТОВ «ЗБМК»

	Собівартість бетону, грн	Сировина і основні матеріали	Допоміжні матеріали	Основна та додаткова заробітна плата	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання
Собівартість бетону, грн	1				
Сировина і основні матеріали	0,9996	1			
Допоміжні матеріали	0,6897	0,6812	1		
Основна та додаткова заробітна плата	0,9099	0,9039	0,759	1	
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	-0,8077	-0,8125	-0,866	-0,7598	1

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Результати оцінювання сили зв'язку між факторними та результуючою ознакою наведено в таблиці 2.19.

Таблиця 2.19 – Результати оцінювання сили зв'язку

	Сила зв'язку			
	Сировина і основні матеріали	Допоміжні матеріали	Основна та додаткова заробітна плата	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання
Собівартість бетону	Дуже тісний	Помітний	Дуже тісний	Тісний

Джерело: складено автором

Відповідно до отриманих значень коефіцієнтів кореляції, наведених у таблиці 2.18 та даних у таблиці 2.19 можна зробити такі висновки про характер зв'язку між результуючим показником та факторами, що на нього впливають:

1. Зв'язок факторною ознакою – сумою витрат сировини та основних матеріалів та результативним показником – собівартістю продукції є дуже тісним ($0,9 < k_{\text{кор}} < 1$) і прямим ($k_{\text{кор}} > 0$);

2. Між собівартістю реалізованого бетону та річним обсягом витрат допоміжних матеріалів зв'язок прямий ($k_{\text{кор}} > 0$) і помітний ($0,5 < k_{\text{кор}} < 0,7$);
3. Зв'язок між фактором витрат пов'язаних з виплатою основної та додаткової заробітної плати виробничому персоналу та собівартістю продукції підприємства є дуже тісним ($0,9 < k_{\text{кор}} < 1$) і прямим ($k_{\text{кор}} > 0$);
4. Зв'язок між розміром витрат на утримання та експлуатацію обладнання на підприємстві та собівартістю бетону є оберненим ($k_{\text{кор}} < 0$), при цьому сила взаємозв'язку між факторною та результуючою ознаками є тісною ($-0,9 < k_{\text{кор}} < -0,7$).

Кореляційний аналіз також виявив мультиколінеарність, тобто зв'язок, між факторними ознаками. Мультиколінеарними є витрати на утримання та експлуатацію обладнання та витрати допоміжних матеріалів. Але мультиколінеарність є незначною.

Наступним етапом аналізу є регресійний аналіз, який являє собою кількісний метод визначення виду математичної функції в причинно-наслідковій залежності між змінними величинами [38]. Регресійний аналіз дозволяє встановити форму зв'язку між досліджуваними ознаками. Результати регресійного аналізу наведено у таблицях 2.20.

Таблиця 2.20 – Регресійна статистика

Регресійна статистика	
Множинний R	0,999999252
R-квадрат	0,999998504
Нормований R-квадрат	0,999992518
Стандартна помилка	16477,61904
Спостереження	6

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Коефіцієнт множинної регресії (множинний R) має дуже високе значення $R = 0,9999$, що вказує на дуже щільний зв'язок між результативним показником

та факторними ознаками. А саме, зміна результативної ознаки на 99,99% спричинена зміною факторних.

Отримане значення коефіцієнта детермінації R-квадрат (R^2) отриманої кореляційно-регресійної моделі $R^2 = 0,9999$ свідчить про те, що собівартість продукції підприємства на 99,99% залежить від обраних факторних величин і лише на 0,001% від інших факторів, що впливають на результуючий показник, але не включені в модель регресії.

Дисперсійний аналіз спрямований на визначення достовірності та надійності вказаної моделі. Його результати представлено у таблиці 2.21.

Таблиця 2.21 – Результати дисперсійного аналізу для підприємства ТОВ «ЗБМК»

	df	SS	MS	F	Значущість F
Регресія	4	1,81441E+14	4,53602E+13	167065,1666	0,001834923
Залишок	1	271511929,1	271511929,1		
Разом	5	1,81441E+14			

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Результати проведеного дисперсійного аналізу вказують на надійність отриманої моделі. Про це свідчить значення критерію Фішера, що є вищим за табличне значення ($F = 167065,1666 > f_{\text{табл}} = 0,0018$) і що вказує на значимість рівняння регресії на 95% і на зовсім незначний вплив випадкових факторів.

Результати регресійного аналізу для підприємства ТОВ «ЗБМК» представлено в таблиці 2.22.

Таблиця 2.22 – Результати регресійного аналізу для підприємства ТОВ «ЗБМК»
Джерело: складено автором на основі розрахунків

За його результатами Р-значення для усіх факторних ознак є меншим від 0,5, а тому коефіцієнти для факторних ознак можна вважати ненульовими, а факторні ознаки такими, що впливають на результуючий.

Також варто визначити значимість параметрів регресії, що здійснюється за допомогою t-критерія. Для даної моделі, за імовірності 95% табличне значення критерію Стюдента дорівнює $t_{\text{табл}} = 0,0787$. З усіх факторних ознак

перевищують табличне значення всі факторні величини, що свідчить про те, що дані факторні величини для даної моделі є статистично значущими.

Таким чином для даної моделі визначимо надійні інтервали параметрів лінії регресії:

$$\begin{aligned} 0,96 &\leq a_1 \leq 1,05 \\ 0,33 &\leq a_2 \leq 2,43 \\ -7,83 &\leq a_3 \leq 9,46 \\ 0,29 &\leq a_4 \leq 1,79 \end{aligned}$$

А рівняння множинної регресії матиме вигляд:

$$y = 57818,69 + 0,0037x_1 + 0,08x_2 + 0,68x_3 + 0,06x_4. \quad (2.2)$$

Відповідно до отриманого рівняння множинної регресії впливає така закономірність: при збільшенні суми витрат на сировину та основні матеріали на одиницю відбудеться зростання собівартості бетону на 0,0037 од.; збільшення витрат допоміжних матеріалів на одиницю зумовлять підвищення собівартості продукції на 0,08 од.; при зростанні витрат на виплату основної та додаткової заробітної плати на одиницю відбудеться збільшення собівартості на 0,68 од.; при зростанні витрат на утримання та експлуатацію обладнання на одиницю продукції собівартість бетону зросте на 0,06 од.

Аналіз впливу зміни питомої ваги факторних ознак на результуючу, вважаючи, що вплив інших факторних ознак відсутній, можливий за умов визначення коефіцієнтів еластичності. Значення даних коефіцієнтів розраховується за формулою:

$$\varepsilon_i = a_i \frac{\overline{x_i}}{\overline{y}}, i = \overline{1,4} \quad (2.3)$$

Так $\varepsilon_1 = 0,0033$;

$\varepsilon_2 = 0,0028$;

$\varepsilon_3 = 0,0045$;

$\varepsilon_4 = 0,0028$.

Таким чином визначаємо закономірність: при зростанні суми витрат на основні матеріали на 1% відбудеться зростання собівартості бетону на 0,0033%; при зростанні витрат на допоміжні матеріали на 1% собівартість продукції підвищиться на 0,0028%; якщо витрати на плату основної та додаткової заробітної плати виробничих працівників зростуть на 1%, то собівартість бетону зросте на 0,0045%; при зростанні витрат на утримання та експлуатацію виробничого обладнання на 1% собівартість бетону підвищиться на 0,0028%.

Висновки до розділу II

У другому розділі дипломної роботи було проаналізовано фінансово-економічний стан підприємства ТОВ «ЗБМК». Було досліджено його фінансовий стан, проаналізовано ефективність використання основних та оборотних засобів, трудових ресурсів, рентабельності його діяльності. Також досліджено структуру собівартості продукції підприємства та проведено кореляційно-регресійний аналіз її залежності від декількох факторів.

Аналіз основних та оборотних засобів підприємства ТОВ «ЗБМК» показав, що підприємство протягом досліджуваного періоду збільшило інтенсивність використання наявного обладнання, про що свідчить постійне збільшення показника фондівдачі і зниження показника фондомісткості. На підприємстві ТОВ «ЗБМК» проводилась активна політика оновлення основних засобів. Про це свідчить зниження значення коефіцієнта зносу. Так у 2017 році було оновлено на 40,5% основних засобів більше, ніж попереднього 2016 року.

Аналіз трудових ресурсів показав такі результати. Підприємство за досліджуваний період частково оновило свої кадри і збільшило їх чисельність з 48 осіб у 2015 році до 88 осіб у 2017 році. Найбільше працівників було прийнято на роботу у 2016 році – 44 особи. У 2017 році кількість звільнених перевищила кількість прийнятих на роботу – 49 до 37 осіб відповідно. Збільшилося значення коефіцієнта плинності кадрів – за досліджуваний період

кількість звільнень за власним бажанням зросла. Це свідчить про погіршення роботи з кадрами на підприємстві. Вартісний показник продуктивності зростав постійно протягом трьох років, у 2017 його ріст становив 16,75% відносно попереднього року.

Проведений аналіз виробництва та реалізації продукції дав можливість говорити про те, що підприємство спеціалізується на виробництві бетону різних видів. Загалом його частка у загальній сумі реалізовано продукції склала майже 60%. Значно менше виробляється інших видів продукції, серед яких залізобетонні конструкції, плити, цегла повнотіла. Загальний обсяг реалізації у 2017 році зріс на 67,85% відносно 2016 року.

Також було проведено аналіз прибутковості та рентабельності підприємства. Темпи росту чистого доходу були нижчими за темпи росту чистого прибутку – якщо у 2017 році ріст розміру чистої виручки склав 68,65% до попереднього року, то розмір чистого прибутку у 2017 році зріс на 98,49%. Найнижчі показники прибутковості та рентабельності спостерігалися у 2016 році. Показники рентабельності підприємства – рентабельність діяльності, рентабельність продажів, рентабельність активів та рентабельність продукції є дуже низькими. Всі значення, окрім показника рентабельності активів не перевищують 1%. Причинами цього є низькі розміри прибутків порівняно з доходами і обсягами реалізації.

Дослідження структури собівартості показало, що найбільшу частку у собівартості бетону замають витрати на основні матеріали та сировину – 83,31%. Значно менше, але суттєво в порівнянні з іншими статтями калькуляції, замають витрати допоміжних матеріалів – 6,3% та витрати на утримання та експлуатацію обладнання – 5,28%.

Значення показників фінансової стійкості та ліквідності підприємства значно нижчі норми. Розмір чистого оборотного капіталу має від'ємне значення. Це свідчить про те, що фінансовий стан підприємства є дуже поганим, воно незабезпечене коштами для фінансування оборотних та

необоротних активів. Підприємство немає ресурсів для погашення поточних зобов'язань, його платіжні можливості низькі.

Результат проведеного кореляційно-регресійного аналізу залежності собівартості продукції підприємства, в даному випадку бетону, від обраних факторів показав, що найбільше серед досліджуваних факторів на розмір результуючого показника собівартості бетону впливають розмір витрат за статтею калькуляції «Сировина та основні матеріали», а також стаття калькуляції «Основна та додаткова заробітна плата працівників». Досить тісний зв'язок також спостерігається між розміром витрат на утримання та експлуатацію обладнання та собівартістю кінцевої продукції.

РОЗДІЛ III. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ЗБМК»

3.1. Напрями зниження собівартості продукції підприємства ТОВ «ЗБМК»

Для визначення оптимальних шляхів зниження собівартості виробництва бетону можна скористатися матрицею SWOT.

SWOT-аналіз базується на методології системно-цільового підходу, при якому основна увага приділяється визначенню та вимірюванню параметрів внутрішнього та зовнішнього середовища в просторі та часі [39]. Перетин і злиття визначених факторів дозволяє приймати економічно обґрунтовані рішення щодо подальшого напрямку дій.

Внутрішні фактори при SWOT-аналізі формують сили та слабкості підприємства. В стратегічному аспекті при визначення потенціалу підприємства вони є найважливішими факторами. Сильні сторони сприяють швидкому просуванню підприємства до виконання поставлених економічних цілей, в той же час слабкі сторони навпаки стримують його розвиток.

Можливості та загрози, як частини матриці SWOT, являють собою фактори зовнішні. Врахування можливостей та загроз підприємства дозволяє правильно визначити його економічний стан.

«Сила» підприємства у поєднанні з можливостями зовнішнього середовища, з врахуванням «слабкостей» та загроз, створюють сприятливу «спіраль розвитку».

«Слабкості» підприємства при перетині з загрозами створюють песимістичний варіант його розвитку.

Аналіз сильних та слабких сторін ТОВ «ЗБМК» наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Аналіз сильних та слабких сторін ТОВ «ЗБМК»

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> - надійність і довіра покупців, адже завод було побудовано ще у 1960 році; - використання сучасного німецького обладнання «Stetter»; - проведення у 2005-2007 роках. комплексної реконструкції виробничих потужностей. Продовження оновлення у 2014-2015 роках; - широка номенклатура (бетон, плити, розчин, пісок, цемент) та асортимент продукції (різні класи бетону за марками - В7,5-В45, за морозостійкістю - F50, F200 тощо); - наявність власною атестованої будівельної лабораторії, що дозволяє виробляти високоякісну продукцію; - пов'язаність ТОВ «ЗБМК» з ТОВ «ВКФ БУДТЕХНОСЕРВІС», що забезпечує не лише виробництво бетону, але і безпосереднє його 	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення відтоку персоналу; - неактивна рекламна кампанія і непізнаваність серед потенційних споживачів; - відсутність власних джерел фінансування, як наслідок - великий обсяг позикових коштів; - великі валові витрати підприємства і низькі прибутки.

використання у процесі будівництва пов'язаним підприємством.	
--	--

Джерело: складено автором

Також було проведено аналіз можливостей та загроз підприємства, який наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Дослідження можливостей та загроз ТОВ «ЗБМК»

<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> - погіршення конкурентних позицій деякими конкурентами через втрату виробничих потужностей, що було спричинено війною на сході країни та анексією Криму, як можливість зайняти одну з цих позицій; - збільшення обсягів будівельних робіт в Україні, а особливо у м. Вишгород; - близькість до регіону з найбільшими обсягами будівництва – до м. Києва; - перехід на цементобетонне покриття доріг як стимул для виробництва і реалізації більших обсягів бетону. 	<ul style="list-style-type: none"> - концентрація у м. Києві 6 компаній-конкурентів, що виробляють бетон; - складність у залученні нових клієнтів через відсутність активної реклами; - економічна криза і нестабільність курсу національної валюти; - можливість втрати постачальників, що знаходяться близько до зони бойових дій.

Джерело: складено автором

На основі досліджених сильних та слабких сторін ТОВ «ЗБМК», його можливостей та загроз, викликаних господарською діяльністю, можна побудувати матрицю SWOT. Результати матриці наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Матриця SWOT для ТОВ «ЗБМК»

	<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
--	--------------------------	-----------------------

Сильні сторони	Підприємство здатне виробляти високоякісну продукцію завдяки модернізованому обладнанню німецького виробника і наявності власних лабораторій. Сучасне обладнання дозволяє майже повністю автоматизувати виробничий процес. Втрата позицій конкурентами на сході дозволяє збільшити свою частку на ринку будматеріалів. Збільшення обсягів будівельних робіт дасть можливість виробляти більший обсяг продукції і отримувати більші прибутки.	Близькість до Києва – зони з найбільшими обсягами будівельних робіт – дає можливість стати постачальником будматеріалів для будівельних компаній, але наявність 6 компаній, що спеціалізуються на виробництві будматеріалів створить високу конкуренцію за замовника (покупця). Також активізація будівництва спостерігається і у приватному секторі – населення переїжджає до передмість, внаслідок чого відбувається активізація будівництва і проведення ремонтних робіт у приватних будинках. Але висока ціна є перешкодою для залучення таких клієнтів.
Слабкі сторони	Підприємство несе великі витрати у процесі господарської діяльності. Збільшення обсягів виробництва продукції зумовить збільшення суми виробничих витрат підприємства.	Неактивна реклама перешкоджає формуванню ширшої клієнтської бази, тому варто приділяти увагу питанню просування товару до споживача. Високий показник відтоку персоналу викликаний низьким рівнем заробітної плати. Звільнення кваліфікованих працівників стане перешкодою для нормальної господарської діяльності підприємства – збільшаться затрати часу на виробництво продукції через простой та необхідність навчання молодих працівників.

Джерело: складено автором

Матриця SWOT показала, що у підприємства ТОВ «ЗБМК» є хороші можливості для ефективної діяльності. До них належать можливість завоювання більшої долі ринку через втрату позицій конкурентами на сході, нарощування обсягів виробництва продукції через активізацію будівництва, сучасне обладнання тощо.

В той же час, відповідно до матриці SWOT та отриманих даних аналізу структури собівартості продукції та даних факторного аналізу собівартості, головною перешкодою ТОВ «ЗБМК» на шляху до реалізації визначених можливостей підприємства є великі валові витрати, більшу частину яких займають виробничі витрати, через що величина прибутку є зовсім невеликою. Збільшення обсягів виробництва без оптимізації витрат підприємства не принесе бажаної величини прибутку, адже виробництво продукції прямо

впливає на розмір витрат. Тобто, при нарощуванні обсягів виробництва підприємство матиме змогу отримати більший дохід, але за рахунок пропорційного до розміру випуску продукції збільшення витрат на її виробництво, величина між доходом і витратами суттєво не зміниться. Тому перед ТОВ «ЗБМК» постало питання регулювання та оптимізації витрат його діяльності, а саме – виробничих витрат.

Собівартість продукції, яку складають виробничі витрати, в основному залежить від витрат на сировину і матеріали, тому що вони займають найбільшу частку у її структурі. Тому одним із найефективніших шляхів зниження собівартості є економія витрат саме на придбання сировини і основних матеріалів для виробництва продукції. Будь-яке, навіть незначне, зниження по даній статті калькуляції спричинить досить вагому зміну суми виробничих витрат підприємства і, як результат, зниження собівартості продукції.

Зважаючи на результати кореляційного аналізу, наведеного у Розділі II пункту 2.4, факторні ознаки за вагомістю впливу можна розставити у такій послідовності:

1. сировина та основні матеріали
2. основна та додаткова заробітна плата виробничих працівників;
3. витрати на утримання та експлуатацію обладнання;
4. допоміжні матеріали.

Найбільш значущими, тобто такими, що найвагоміше впливають на собівартість бетону, є витрати сировини та основних матеріалів, що використовуються при виробництві бетону.

Виробництво бетону потребує використання 3 основних матеріалів – цементу, щебню та піску. В залежності від підприємства у виробництво також можуть додаватися різні добавки для покращення властивостей бетону та одночасної економії основних матеріалів. Саме такий варіант економії і варто

розглядати підприємству ТОВ «ЗБМК» – шукати дешевші замітники основних матеріалів без погіршення якості кінцевого продукту – бетону.

Регулювання фонду заробітної плати для досягнення економії не є доцільним у випадку ТОВ «ЗБМК». Заробітна плата на підприємстві дуже низька, тому можливості її зменшити без втрати працівників немає.

Тому окрім витрат на основні матеріали підприємству пропонується зменшити затрати на утримання та експлуатацію обладнання ТОВ «ЗБМК».

Кореляційно-регресійна модель показала, що між величиною витрат на утримання та експлуатацію обладнання та величиною собівартості продукції є тісний зв'язок. Тому зниження розміру даної статті витрат може стати хорошим чинником зменшення собівартості бетону. Витрати на утримання та експлуатацію обладнання складаються з витрат на утримання, амортизацію, ремонт та експлуатацію виробничого і підйомно-транспортного обладнання, цехового транспорту, робочих місць, витрати на відновлення інструментів, приладів і пристосувань зі складу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, суми сплачених платежів за користування нематеріальними активами тощо. Тому зниження витрат за даною статтею калькуляції є ще одним чинником зменшення собівартості продукції підприємства і зниження його валових витрат [11].

3.2. Обґрунтування доцільності пропозиції зниження собівартості за рахунок зменшення витрат на основні матеріали для виробництва

З метою зниження собівартості виробництва бетону як один із напрямів було запропоновано знизити витрати основних матеріалів для виробництва.

Цемент є одним із найбільш широко застосовуваних, важливих та дефіцитних матеріалів. Виробництво цементу являє собою дуже складний, громіздкий процес, а тому виробників цементу в Україні дуже мало – лише 9 заводів – Криворізький і Кам'янський заводи (німецька корпорація

HeidelbergCement), ПАТ «ЄВРОЦЕМЕНТ-УКРАЇНА» (російський промисловий холдинг «Євроцемент груп»), ПАТ «Подільський цемент», ПАТ «Миколаївцемент», ТОВ «Цемент» (ірландський холдинг Cement Roadstone Holdings), ПАТ «Волинь-Цемент» і ПАТ «Південь-Цемент» (німецька компанія Dyckerhoff), ПАТ «ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЦЕМЕНТ» (швейцарська компанія CemIn West SA) [35]. І хоча обсяг цементу, що випускається в Україні є досить великим, а саме 6333,9 тис. т щороку, його нестача відчувається. Дефіцит пояснюється великими втратами цементу при виробництві бетонів та розчинів [40]. Наприклад, доля цементу зазвичай складає 35-39% собівартості бетону, для досліджуваного підприємства частка цементу дещо більша – а саме – 43,6% у 2015 році, 48% у 2016 році і 53,5% у 2017 році. Обсяг цементу, що використовувався у виробництві бетону на підприємстві ТОВ «ЗБМК» у натуральному вимірі наведено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Витрати цементу на весь обсяг виробництва бетону по роках

	2015	2016	2017	Відхилення у 2017 році відносно 2016 року	
				Абсолютне	Відносне, %
Ціна цементу, грн/уп. (25 кг)	38,75	46,75	54,75	8,00	17,11
Ціна цементу, грн/кг	1,55	1,87	2,19	0,32	17,11

Продовження таблиці 3.4

Обсяг цементу, кг	2827157,16	4000531,34	8680973,4	4680442,06	117,00
Вартість цементу, грн	4382093,6	7480993,6	19011331,74	11530338,14	154,13

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Як видно за даними таблиці 3.4 обсяги використання цементу при виробництві товарного бетону на досліджуваному підприємстві постійно збільшувалися як у натуральному так і у грошовому вимірах. У 2017 році приріст витрат цементу у кг становив 4 680 442,06 кг або 4680,44 т, що у

відсотках складає 117% до попереднього 2016 року. В той час як вартість використаного при виробництві бетону цементу зросла на 154,13% відносно 2016 року. Пояснюється даний приріст збільшеннями обсягів виробництва бетону у 2017 році на 66,25% порівняно з 2016 роком (таблиця 2.15) і зростанням цін на цемент.

Аналіз структури собівартості бетону та дані таблиці 3.4 показали, що у процесі діяльності підприємства, що спеціалізуються на виробництві бетону та залізобетонних виробів несуть великі затрати цементу, як у натуральному так і у грошовому вимірах, до того ж цемент, як один із основних складників бетону, є найменш ефективним. Цемент «віддає» свої властивості у процесі виробництва бетону лише на 50%. Таким чином решта, а саме половина, не витрачається взагалі, а переходить у відходи виробництва. Таке використання ресурсу є дуже нераціональним, а тому варто застосовувати заходи або для збільшення віддачі від цементу, що використовується, або для заміщення частини цементу іншими матеріалами, що є дешевшими, не погіршуючи при цьому якість бетону.

З такою проблемою і зіштовхнулося досліджуване підприємство ТОВ «ЗБМК».

Підприємство ТОВ «ЗБМК» потребує великої кількості цементу для виробництва бетону, і, так як воно не є виробником цементу, воно змушене придбавати його у інших підприємств, що збільшує затрати у процесі виробництва і високу собівартість кінцевої продукції.

Саме тому, як один із найважливіших шляхів зниження собівартості бетону підприємству ТОВ «ЗБМК» варто розглядати необхідність зменшення затрат цементу на виробництво бетону.

Одним із шляхів зниження вмісту цементу в бетоні є застосування добавок у процесі виробництва. Такі добавки дозволяють досягти високих показників морозостійкості та міцності бетону, що безсумнівно покращить якість продукції, що виробляється. Окрім того добавки здатні заміщувати

собою частину цементу при виробництві і, таким чином, зменшити затрати матеріалів.

В даному розділі для зниження собівартості виробництва бетону було обрано шлях заміщення частини цементу іншими складниками – добавками, які дозволять економити витрати цементу при виробництві бетону без погіршення його якості.

ТОВ «ЗБМК» у процесі виробництва бетону вже використовує добавку типу «РЕЛАМІКС ПК». Даний вид добавок дозволяє бетону затвердіти швидше, не порушуючи при цьому рецептуру. Але на сьогодні, все частіше, для досягнення більшої ефективності добавок рекомендується їх комплексне застосування. Так, наприклад, разом з добавкою для швидшого затвердіння бетону рекомендують застосовувати добавку на основі пластифікатора. Такі комбінації дозволяють отримувати висококласний бетонний розчин з унікальними характеристиками.

Тому задля зниження собівартості та покращення якості бетону пропонується використання підприємством ТОВ «ЗБМК» у виробництві бетону добавки у вигляді суперпластифікатора, а саме добавку суперпластифікатор С-3. Добавка такого типу забезпечує збільшення текучості бетонного розчину без додавання додаткової кількості води, економію цементу, пластичність розчину, водонепроникність, підвищення надійності бетону та покращення протиморозних характеристик [41].

Використання такої добавки як суперпластифікатор С-3 дозволить досягти таких результатів:

- покращити якість бетонних сполучень;
- забезпечити кращу формовку та укладку бетону, що зменшить затрати праці і збільшить виробіток;
- зменшити затрати цементу на 15% на 1 м³ бетонного розчину без погіршення рівня якості бетону.

Саме фактор зниження витрат цементу для виробництва і зменшення його частки у структурі бетону дозволить знизити собівартість цього бетону і, як наслідок, зменшити суми витрат підприємства. Так, підвищаться затрати на придбання добавки, але ціна добавки менша за ціну цементу. Тому використання суперпластифікатора С-3 є вигідним для ТОВ «ЗБМК».

В доказ ефективності використання добавки суперпластифікатора С-3 наведемо розрахунки витрат цементу з додаванням добавки і економію від заміщення цементу як у натуральному так і у грошовому виразі.

Припустимо, що підприємство не нарощуватиме обсяги виробництва бетону у 2018 році. Тобто, обсяг виробництва у 2018 році залишається незмінним - 32 992,955 м³ бетону.

Постачальником добавки суперпластифікатора С-3 обрано підприємство ТОВ «Поліпласт-Україна», що є одним з основних постачальників хімічної продукції для різноманітних галузей будівельної промисловості України з 2006 року [42]. Ціна упаковки суперпластифікатора С-3 вагою 25 кг складає 975 грн/упаковку. Ціни на добавку суперпластифікатор С-3 наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Ціна добавки суперпластифікатор С-3

Рік	Вага, кг/уп.	Ціна, грн/уп.	Ціна, грн/кг
2018	25	975,00	39,00

Джерело: складено автором

Добавка має замінити собою 15% цементу, який використовувався у 2017 році, а сам обсяг добавки відповідно до рекомендацій із застосування має складати 0,7-1% від використовуваного цементу. За рекомендаціями виробника використаємо у виробництві 0,9% добавки від обсягу цементу. Тому у 2018 році, при введенні у виробництво суперпластифікатора С-3, закладаємо витрати цементу у натуральних одиницях на 15% менші, ніж попереднього 2017 року. Дані з необхідними для виробництва бетону обсягами цементу і, відповідно до них, обсягами і вартістю добавки суперпластифікатора С-3 представлено у

таблиці 3.6. Дані у таблиці 3.6 наведено для двох років – 2017, коли добавка суперпластифікатор ще не застосовувалася та для 2018 року, враховуючи зміни.

Як було вказано вище, обсяг виробництва бетону залишається незмінним. Так як статті калькуляції «Паливо та енергія на технологічні цілі», «Основна та додаткова заробітна плата виробничих працівників» та «Відрахування на соціальні заходи» вважаються прямими витратами, тобто такими, що прямо залежать від змін обсягів виробництва, витрати по даним статтям також залишаються без змін.

Таблиця 3.6 – Розрахунок витрат цементу та добавки суперпластифікатор С-3 в 2017-2018 р.р. на весь обсяг виробництва

	2017	2018
Витрати цементу		
Ціна, грн/уп. (25 кг)	54,75	54,75
Ціна цементу, грн/кг	2,19	2,19
Обсяг цементу, кг	8680973,40	7378827,39
Вартість цементу, грн	19011331,74	16159631,98
Витрати добавки «Суперпластифікатор С-3»		
Ціна добавки, грн	39,00	39,00
Обсяг добавки, кг	-	66409,45
Вартість добавки, грн	-	2589968,41

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Непрямі витрати, до яких входять витрати на утримання та експлуатацію обладнання та загальновиробничі витрати не залежать від змін у обсягах виробництва і є відносно постійними, тому обсяги витрат по даним статтям не змінюються.

Тобто, у 2018 році прогнозується зміна лише у складі та сумі витрат, що входять до статті калькуляції «Сировина та основні матеріали».

Розрахунок витрат по статтям калькуляції на виробництво 1 м³ бетону та всього обсягу виробництва бетону на підприємстві ТОВ «ЗБМК» на 2018 рік та зміну сум цих витрат по статтям представлено у таблиці 3.7.

Результати таблиці 3.7 яскраво демонструють, як змінилася собівартість бетону для підприємства ТОВ «ЗБМК» з розрахунку на 1 м³ бетону та на весь обсяг виробництва – 32 992,955 м³. У результаті впровадження рекомендації з використання у виробництві товарного бетону добавки типу «Суперпластифікатор С-3» підприємство матиме змогу зекономити на 1 м³ бетону 86,43 грн цементу, що в перерахунку на повний обсяг виробництва дасть економію у розмірі 2 851 699,76 грн. Впровадження у виробництво добавки спричинить появу додаткових витрат у розмірі 78,50 грн на 1 м³ бетону або 2 589 968,41 грн на весь обсяг виробництва.

Таблиця 3.7 – Розрахунок собівартості бетону на 2018 рік з врахуванням першої рекомендації

Статті калькуляції	2017		2018 (з використанням добавки)		Зміна	
	на 1 м ³	на весь обсяг	на 1 м ³	на весь обсяг	на 1 м ³	на весь обсяг
Сировина і основні матеріали	1009,59	33309411,34	1001,66	33047679,99	-7,93	-261731,35
-цемент	576,22	19011331,74	489,79	16159631,98	-86,43	-2851699,76
-пісок	114,47	3776737,50	114,47	3776737,5	0,00	0,00
-щебінь	293,17	9672536,71	293,17	9672536,71	0,00	0,00
-добавка "РЕЛАМІКС ПК"	25,73	848805,39	25,73	848805,39	0,00	0,00
-добавка "Суперпластифікатор С-32"	0,00	0,00	78,50	2589968,41	+78,5	2589968,41

Продовження таблиці 3.7

Допоміжні матеріали	30,57	1008727,50	30,57	1008727,5	0,00	0,00
Паливо та енергія на технологічні цілі	5,55	183214,37	5,55	183214,37	0,00	0,00
Основна та додаткова заробітна плата	6,10	201185,58	6,10	201185,58	0,00	0,00
Відрахування на соціальні заходи	1,26	41730,31	1,26	41730,31	0,00	0,00

Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	9,77	322368,29	9,77	322368,29	0,00	0,00
Загальновиробничі витрати	14,23	469566,70	14,23	469566,7	0,00	0,00
Собівартість реалізованого бетону, грн	1077,08	35536204,09	1069,15	35274472,74	-7,93	-261731,35

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Загалом використання добавки «Суперпластифікатор С-3» дасть ефект у вигляді економії 7,93 грн на 1 м³ бетону. Хоч економія і зовсім невелика на річному обсязі виробництва вона відобразиться у розмірі 261 731,35 грн.

Економія витрат на виробництво дозволяє рухатися двома шляхами: або зменшити ціну бетону і, за рахунок більших обсягів продажів через нижчу ціну, отримати вищі прибутки, або продовжувати продавати бетон за тією ж ціною, але з меншими затратами, що дозволить збільшити різницю між доходами та витратами на виробництва і, як наслідок, також збільшити обсяги прибутків.

Для аналізу прибутковості впровадженого заходу скористаємося другим шляхом. Ціна товарного бетону, за якою підприємство ТОВ «ЗБМК» здійснює його продаж становить 1370 грн/м³. Ціну на наступний 2018 рік плануємо без змін. Адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати та інші витрати також залишаються незмінними у 2018 році. Так як необхідно розрахувати прибуток від реалізації лише одного виду продукції підприємства - бетону, до розрахунку беремо лише частину інших доходів від операційної діяльності, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат відповідно до частки бетону у загальному обсязі реалізованої продукції підприємства. Результати розрахунків наведено у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Фінансовий результат від впровадження заходу

	2017	2018	Зміна, грн
Собівартість реалізованого бетону, грн	35536204,09	35274472,74	-261731,35
Виручка від реалізації, грн	45200348,35	45200348,35	0,00

Чистий дохід, грн	37666956,96	37666956,96	0,00
Валовий прибуток, грн	2130752,87	2392484,22	+261731,35
Інші операційні доходи	52724,00	52724,00	0,00
Адміністративні витрати	1382973,47	1382973,47	0,00
Витрати на збут	75420,88	75420,88	0,00
Інші операційні витрати	309070,16	309070,16	0,00
Фінансовий результат від операційної діяльності	416012,37	677743,72	+261731,35
Інші витрати	117923,00	117923,00	0,00
Фінансовий результат до оподаткування	298089,37	559820,72	+261731,35
Податок на прибуток	53656,09	100767,73	+47111,64
Чистий прибуток	244433,28	459052,99	+214619,71

Джерело: складено автором

Зважаючи, що ціна залишилась незмінною, дохід та чистий дохід від реалізації продукції у 2018 році залишиться без змін порівняно з 2017 роком – 45 200 348,35. Економію від впровадження рекомендації можна побачити при розрахунку валового прибутку, що являє собою різницю між чистою виручкою від реалізації та собівартістю реалізованої продукції. За рахунок зниження собівартості навіть при незмінному доході різниця у вигляді валового прибутку стає більшою на 261 731,35 грн на весь обсяг бетону.

Так як інші операційні доходи, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати та інші витрати також не змінилися, різниця у сумах прибутків від операційної діяльності та прибутках до оподаткування у 2018 році порівняно з 2017 роком також становитиме 261 731,35 грн.

Вирахувавши суму податку на прибуток у розмірі 18%, витрати на сплату якого зросли у 2018 році на 47 111,64 грн, було отримано чистий прибуток у розмірі 459 052,99 грн на весь обсяг реалізованого бетону, що перевищує минулорічний показник чистого прибутку на 214 619,71 грн. Таким чином, економія від впровадження першого заходу зі зниження собівартості бетону, що склала 261 731,35 грн на 32 992,955 м³ бетону, дала прибуток на 214 619,71 грн більше, ніж попереднього року.

3.3. Аналіз доцільності пропозиції зі зниження собівартості за рахунок зменшення витрат на утримання та експлуатацію обладнання

Виробництво бетону високої якості неможливе без бетонозмішувальної установки. Вона забезпечує використання правильної кількості наповнювачів і ефективно їх змішування для досягнення однорідної бетонної суміші [43].

Бетонозмішувачі призначені для приготування бетонних сумішей, будівельних розчинів, а також сухих компонентів в технологічних лініях заводів виробництва збірного залізобетону, бетонорозчинних вузлів тощо [44].

Розрізняють горизонтальну та вертикальну установки.

На підприємстві ТОВ «ЗБМК» використовується бетонозмішувальна установка горизонтального типу. Вона користується найбільшим попитом і є найзручнішою для монтажу. Принцип її дії полягає у тому, що заповнювачі зберігаються в горизонтальних модульних бункерах, розташованих під підлогою або в межах своєї власної надземної конструкції з відповідною вантажною конвеєрною стрічкою [43].

Процес виробництва бетону потребує постійної чистки бетонозмішувальної установки від залишків бетону. Несвоєчасне очищення установки може призвести до поломки обладнання і погіршення якості продукції, що виробляється через потрапляння застиглих фрагментів бетону з минулого виробничого циклу.

Для запобігання налипанню бетону стінки бетонозмішувача перед початком виробничого процесу можна обробляти спеціальними емульсіями, які забезпечують легке відставання бетону від стінок установки після закінчення процесу виробництва за рахунок своїх адгезійних (від лат. *adhaesio* – прилипання, зчеплення) характеристик [45]. Такі емульсії дозволяють не чистити стінки після кожного циклу.

Витрати матеріалів для покриття стінок бетонозмішувача належать до статті витрат на утримання та експлуатацію обладнання, які безпосередньо входять до складу собівартості кінцевої продукції – бетону і, відповідно, впливають на неї. А тому зменшення витрат за даною статтею дозволить знизити собівартість продукції і збільшити прибуток підприємства від реалізації бетону.

На підприємстві ТОВ «ЗБМК» для запобігання утворення бетонного нальоту на стінках бетонозмішувальної установки використовується емульсія «Емульсол». Витрати емульсії на обробку бетонозмішувальної установки наведено в таблиці 3.9.

Але ринок змазок та кислот для покриття стінок бетонозмішувачів досить широкий і окрім «Емульсолу» існують інші варіанти таких засобів.

Таблиця 3.9 – Витрати матеріалу «Емульсол» на обслуговування бетонозмішувальної установки

	Одиниці виміру	Витрати, л/м ²	Площа поверхні покриття, м ²	Кількість днів роботи	Обсяг емульсії, л	Ціна, грн/л	Витрати, грн
Емульсол	л	0,02	508,65	248	2522,90	38,50	97131,80

Джерело: складено автором

Мастило німецького виробника Schomburg під назвою «TiraLux-1721» є професійним засобом для догляду за обладнанням з виробництва бетону. Дане мастило вирізняється високим рівнем ефективності і економічності за рахунок свого унікального складу, що містить мінеральні масла і антифризні компоненти. Склад мастила забезпечує відмінну адгезію і легко наноситься [46].

«TiraLux-1721» є дорожчим за свої аналоги, але його якість виправдує ціну. Але затрати даного мастила на 1 м² площі поверхні є меншими, ніж затрати «Емульсолу», тому варто розглянути імовірність використання «TiraLux-1721» замість «Емульсолу». Дані розрахунків витрат мастила наведено у таблиці 3.10.

Результати розрахунків в таблиці 3.10 показали, що навіть не зважаючи на те, що мастило є дорожчим за емульсію, його використання є економічно вигіднішим. Таким чином в якості рекомендації пропонується застосовувати перед початком процесу виробництва замість емульсії «Емульсол» мастило «TiraLux-1721».

Таблиця 3.10 – Витрати матеріалу «TiraLux-1721» на обслуговування бетонозмішувальної установки

	Одиниці виміру	Витрати, л/м ²	Площа поверхні покриття, м ²	Кількість днів роботи	Обсяг мастила, л	Ціна, грн/л	Витрати, грн
«TiraLux-1721»	л	0,015	508,65	250	1907,44	40	76297,5

Джерело: складено автором

Так само як і в попередньому випадку при впровадженні рекомендації беремо до уваги, що решта статей калькуляції, ціна готового продукту та об'єм реалізації бетону залишаються незмінними. Розрахунок економічного ефекту від заміни емульсії «Емульсол» на мастило «TiraLux-1721» при обслуговуванні обладнання наведено в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 - Розрахунок собівартості бетону на 2018 рік з врахуванням другої рекомендації

Статті калькуляції	2017		2018		Зміна	
	на 1 м3	на весь обсяг	на 1 м3	на весь обсяг	на 1 м3	на весь обсяг
Сировина і основні матеріали	1009,59	33309411,34	1009,59	33309411,34	0,00	0,00
Допоміжні матеріали	30,57	1008727,50	30,57	1008727,50	0,00	0,00
Паливо та енергія на технологічні цілі	5,55	183214,37	5,55	183214,37	0,00	0,00

Основна та додаткова заробітна плата	6,10	201185,58	6,10	201185,58	0,00	0,00
Відрахування на соціальні заходи	1,26	41730,31	1,26	41730,31	0,00	0,00
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	9,77	322368,29	9,14	301533,99	-0,63	-20834,30
-амортизація	8,19	270105,04	8,19	270105,04	0,00	0,00
-обслуговування з використанням "Емульсолу"	2,94	97131,80	0,00	0,00	-2,94	-97131,80
-обслуговування з використанням "TiraLux-1721"	0,00	0,00	2,31	76297,50	+2,31	+76297,50
Загальновиробничі витрати	14,23	469566,70	14,23	469566,70	0,00	0,00
Собівартість реалізованого бетону, грн	1077,08	35536204,09	1076,45	35515369,79	-0,63	-20834,30

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Результати розрахунків, наведені у таблиці 3.11 продемонстрували, що за рахунок впровадження другого заходу, суть якого полягає в заміні засобу по догляду за бетонозмішувальною установкою з емульсії «Емульсол» на мастило «TiraLux-1721», собівартість виробництва бетону знизилася на 0,63 грн/м³ виробу або на 20 834,30 грн на весь обсяг реалізації бетону. Незначна різниця у кількості засобу, необхідного для обробки 1 м² площі бетонозмішувача, навіть при вищій ціні нового засобу, дозволила зекономити загальні витрати на обслуговування обладнання.

Також варто розглянути вплив від впровадження рекомендації зі зниження собівартості бетону на фінансовий результат діяльності підприємства ТОВ «ЗБМК». Результат представлено у таблиці 3.12.

При ціні 1370 грн/м³ та обсязі реалізації 32 992,955 м³ товарного бетону виручка залишиться незмінною – 45 200 348,35 грн. За рахунок незначного зниження собівартості бетону зміниться розмір валового прибутку

підприємства на суму зекономлених коштів від заміщення емульсії мастилом при оброблюванні бетонозмішувальної установки. Загалом від впровадження другого заходу зі зниження собівартості бетону підприємство ТОВ «ЗБМК» у наступному 2018 році зможе наростити 17 084,13 грн додаткової суми чистого прибутку порівняно з попереднім роком.

Таблиця 3.12 – Фінансовий результат від впровадження заходу

	2017	2018	Зміна, грн
Собівартість бетону, грн	35536204,09	35515369,79	-20834,30
Виручка від реалізації, грн	45200348,35	45200348,35	0,00
Чистий дохід, грн	37666956,96	37666956,96	0,00
Валовий прибуток, грн	2130752,87	2151587,17	+20834,30
Інші операційні доходи	52724,00	52724,00	0,00
Адміністративні витрати	1382973,47	1382973,47	0,00
Витрати на збут	75420,88	75420,88	0,00
Інші операційні витрати	309070,16	309070,16	0,00
Фінансовий результат від операційної діяльності	416012,37	436846,67	+20834,30
Інші витрати	117923,00	117923,00	0,00
Фінансовий результат до оподаткування	298089,37	318923,67	+20834,30
Податок на прибуток	53656,09	57406,26	+3750,17
Чистий прибуток	244433,28	261517,41	+17084,13

Джерело: складено автором на основі розрахунків

3.4. Оцінка економічної ефективності заходів з удосконалення процесу формування собівартості продукції підприємства ТОВ «ЗБМК»

В процесі аналізу собівартості реалізації бетону підприємства ТОВ «ЗБМК» були виявлені резерви її зниження. Було запропоновано 2 заходи, які сприяють зменшенню собівартості продукції підприємства. В підрозділах 2.3-3.3. було проаналізовано, як кожен із заходів по окремої вплинув на прибуток від реалізації бетону. Тепер розрахуємо сукупний вплив впроваджених заходів і покажемо зміну загального прибутку підприємства.

Кінцева собівартість реалізованого бетону підприємства ТОВ «ЗБМК» після впровадження обох рекомендацій представлена у таблиці 3.13.

Таблиця 3.13 – Нова собівартість реалізованого бетону ТОВ «ЗБМК»

Статті калькуляції	2017		2018		Зміна, грн	
	на 1 м3	на весь обсяг	на 1 м3	на весь обсяг	на 1 м3	на весь обсяг
Сировина і основні матеріали	1009,59	33309411,34	1001,66	33047679,99	-7,93	-261731,35
Допоміжні матеріали	30,57	1008727,50	30,57	1008727,50	0,00	0,00
Паливо та енергія на технологічні цілі	5,55	183214,37	5,55	183214,37	0,00	0,00
Основна та додаткова заробітна плата	6,10	201185,58	6,10	201185,58	0,00	0,00
Відрахування на соціальні заходи	1,26	41730,31	1,26	41730,31	0,00	0,00
Витрати на утримання та експлуатацію обладнання	9,77	322368,29	9,14	301533,99	-0,63	-20834,30
Загальноновиробничі витрати	14,23	469566,70	14,23	469566,70	0,00	0,00
Собівартість бетону, грн	1077,08	35536204,09	1068,52	35253638,44	-8,56	-282565,65

Джерело: складено автором на основі розрахунків

Внаслідок впровадження обох заходів собівартість реалізованого бетону підприємства ТОВ «ЗБМК» знизилася на 8,56 грн/м³. Загалом це дозволить зекономити підприємству 282 565,65 грн на всьому обсязі реалізації бетону.

За рахунок лише зниження собівартості, при незмінних інших умовах – обсяг реалізації, ціна продукції, витрати, що не входять до собівартості бетону та інші доходи підприємства у 2018 році приймаємо рівними попередньому року.

Таким чином, фінансовий результат в цілому по підприємству у 2018 році після впровадження заходів матиме вигляд, як наведено у таблиці 3.14.

Таблиця 3.14 – Фінансовий результат від впровадження обох заходів

	Звітний період	Зміна	Прогнозний період
--	----------------	-------	-------------------

	2017	I-й захід	II-й захід	2018
Чистий дохід	55858,500	-	-	55858,500
Собівартість реалізованої продукції	52842,900	-261,731	-20,834	52560,334
Валовий прибуток, грн	3015,600	261,731	20,834	3298,166
Інші операційні доходи	78,400	-	-	78,400
Адміністративні витрати	2056,466	-	-	2056,466
Витрати на збут	112,150	-	-	112,150
Інші операційні витрати	459,584	-	-	459,584
Фінансовий результат від операційної діяльності	465,800	261,731	20,834	748,366
Інші витрати	117,900	-	-	117,900
Фінансовий результат до оподаткування	347,900	261,731	20,834	630,466
Податок на прибуток	72,200	47,112	3,750	113,484
Чистий прибуток	275,700	214,619	17,084	516,982

Джерело: складено автором на основі проведених розрахунків

Ефективність виробництва підприємства демонструють показники рентабельності, до основних з яких належать рентабельність продукції, рентабельність продажів та рентабельність діяльності. Розрахунок показників рентабельності після впровадження заходів щодо зниження собівартості продукції наведено у таблиці 3.16.

Таблиця 3.16 – Аналіз рентабельності підприємства після впроваджених рекомендацій

	2017	2018	Відхилення у 2018 році відносно 2017 року, %
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,66%	1,20%	0,54%
Коефіцієнт рентабельності продажів	0,52%	0,94%	0,42%
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,49%	0,93%	0,43%

Джерело: побудовано автором на основі проведених розрахунків

Результати аналізу рентабельності показали, що за рахунок впровадження рекомендацій зі зниження витрат основних матеріалів та сировини та витрат на утримання та експлуатацію обладнання, що використовується при виробництві бетону всі показники рентабельності підприємства ТОВ «ЗБМК» мають збільшитися. До того ж, коефіцієнт рентабельності продукції збільшиться майже у 2 рази. Але варто зазначити, що значення усіх розрахованих показників рентабельності залишаються низькими.

Висновки до розділу III

У даному організаційно-економічному розділі було обґрунтовано та запропоновано два напрями зниження собівартості товарного бетону на підприємстві ТОВ «ЗБМК». Сутність першого напрямку полягала у зменшенні витрат за статтею «Сировина та основні матеріали». А саме, було зменшено витрати цементу на 15% на виробництво товарного бетону і заміщено добавкою «Суперпластифікатор С-3», який, окрім економії цементу, дозволить виробляти бетон вищої якості з підвищеними показниками міцності та однорідності. За рахунок впровадження даної рекомендації підприємство ТОВ «ЗБМК» у 2018 році зможе зекономити 2 851 699,76 грн на придбанні цементу для виробництва бетону. Зважаючи на суму зекономлених з цементу коштів та витрат у розмірі 2 589 968,41 грн, що підуть на придбання добавки «Суперпластифікатор С-3», загалом по всьому обсязі виробництва підприємству за рахунок впровадження даної рекомендації вдасться знизити собівартість виробництва бетону на 261 731,35 грн. Зниження витрат основних матеріалів для виробництва дозволить знизити собівартість 1 м³ бетону на 7,93 грн. Фактор зниження розміру собівартості вплине на прибуток підприємства ТОВ «ЗБМК» від реалізації бетону, а саме – у 2018 році при незмінному обсязі реалізації бетону та незмінній ціні підприємству вдасться отримати на 214 619,71 грн чистого прибутку більше, ніж у 2017 році.

В якості другої рекомендації зі зниження собівартості реалізації бетону було запропоновано зниження витрат на утримання та експлуатацію обладнання, що бере участь у його виробництві. А саме, було запропоновано замінити засіб «Емульсол» для змазки бетонозмішувальної установки іншим засобом – мастилом німецького виробника «TiraLux-1721». Дане мастило є дорожчим за емульсію, якою користуються на підприємстві, але за рахунок високої концентрації діючої речовини, витрати мастила у натуральному вимірі є нижчими, ніж витрати емульсії. Загалом, використання німецького мастила «TiraLux-1721» замість емульсії «Емульсол» дозволить підприємству ТОВ «ЗБМК» знизити собівартість на 20 834,30 грн по всьому обсягу реалізації, а ціна 1 м³ знизиться на 0,63 грн. Впровадження даного заходу також позначиться на розмірі прибутку підприємства. У 2018 році ТОВ «ЗБМК» від впровадження у дію рекомендації із заміни емульсії на мастило при обробці обладнання зможе отримати додатково 17 084,13 грн чистого прибутку по всьому обсягу реалізованого бетону.

Таким чином, реалізація на підприємстві ТОВ «ЗБМК» двох вищевказаних заходів зі зниження собівартості бетону у 2018 році дозволить досягти достатньо хороших результатів. Собівартість реалізованого бетону за 2018 рік зменшиться загалом на 282 565,65 грн, що у перерахунку на 1 м³ складе 8,56 грн економії. Тобто, у результаті проведених заходів собівартість 1 м³ бетону у 2018 році складе 1068,52 грн порівняно з 1077,08 грн/м³ у 2017 році.

За рахунок впровадження двох рекомендацій і зниження собівартості бетону, чистий прибуток від реалізації всього обсягу продукції підприємства ТОВ «ЗБМК» у 2018 році збільшиться на 241 281,83 грн. Показники рентабельності внаслідок зниження собівартості і збільшення прибутку також стануть вищими – рентабельність діяльності підвищиться на 0,43%, рентабельність продажів – на 0,42%, рентабельність продукції – на 0,54%. Незважаючи на позитивну динаміку, значення показників рентабельності залишаються досить низькими.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Собівартість продукції є однією з ключових економічних показників. Вона характеризує ефективність діяльності підприємства, а саме доцільність використання виробничих ресурсів, ефективність вкладених коштів у виробництво тощо. Собівартість вказує на досягнення та недоліки підприємства в цілому та його окремих підрозділів.

Планування собівартості продукції займає важливу роль у процесі складання планів економічного та соціального розвитку підприємства. Планування собівартості продукції дозволяє підприємству визначити

оптимальну величину своїх витрат на її виробництво та реалізацію, а також спрогнозувати фінансові результати – величину доходу, чистого доходу, прибутку та чистого прибутку.

Основними методами формування собівартості є нормативний, пофакторний, позамовний, попроцесний, попередільний та кошторисний методи. Вибір методу формування собівартості продукції підприємства залежить від характеру його діяльності і управлінських задач.

В роботі було проаналізовано діяльність підприємства ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій) за період з 2015 по 2017 роки. Було досліджено господарську діяльність підприємства, його фінансово-економічний стан, рівень його рентабельності, характер використання трудових ресурсів.

ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій) функціонує у галузі виробництва будівельних матеріалів. Завод розташований недалеко від Києва, функціонує з 1960 року, тому володіє широкою клієнтською базою та довірою покупців. На базі заводу працює власна лабораторія аналізу якості, що дозволяє перевіряти продукцію на рівень відповідності і випускати високоякісний продукт.

Аналіз основних та оборотних засобів показав, що підприємство ефективно використовує наявне в нього обладнання, а також активно проводить заходи, спрямовані на його модернізацію і оновлення.

Дані аналізу трудових ресурсів підприємства продемонстрували, що ТОВ «ЗБМК» проводить активну політику щодо залучення нових кадрів на підприємство, про що свідчать дані про збільшення штатного персоналу за період з 2015 по 2017 роки майже вдвічі. Водночас, низький рівень заробітної плати спричинив збільшення відтоку персоналу за власним бажанням.

Діяльність ТОВ «ЗБМК» спрямована на виробництво та реалізацію будівельних матеріалів, до яких належать бетон, плити, кільця, залізобетонні конструкції, блоки, цегла повнотіла тощо. Підприємство займається реалізацією

цементу. Але основну увагу у своїй діяльності ТОВ «ЗБМК» приділяє виробництву бетону різних марок.

Аналіз прибутковості та рентабельності ТОВ «ЗБМК» показав, що віддача від діяльності підприємства є невисокою, про що свідчать дуже низькі значення показників рентабельності діяльності, рентабельності продажів, рентабельності продукції. Розмір чистого прибутку мав тенденцію до зростання з кожним роком, але його значення є дуже низькими порівняно з обсягом реалізації.

Відповідно до результатів аналізу фінансового стану ТОВ «ЗБМК» виникають такі висновки. Підприємство через нестачу власних коштів змушене позичати їх. Відсутність ресурсів для погашення поточних зобов'язань вказує на низькі платіжні можливості підприємства. Рівень фінансового стану та ліквідності підприємства є дуже низьким.

Особлива увага була приділена аналізу собівартості продукції підприємства на прикладі собівартості бетону, а також структурі собівартості. Також було проведено факторний аналіз собівартості – було досліджено характер та силу впливу факторних ознак на результуючий показник собівартості. Відповідно до проведеного аналізу було визначено, що основну частину собівартості бетону на досліджуваному підприємстві займають матеріальні витрати, до яких входять витрати сировини та основних матеріалів для виробництва. Їх частка у структурі собівартості бетону займала 76,74% у 2015 році, 83,31% у 2016 році і 93,73% у 2017 році. До найвпливовіших факторних ознак, які значно вплинули на собівартість продукції, відносяться також витрати за статтею калькуляції «Допоміжні матеріали» та витрати на утримання та експлуатацію обладнання. Частка решти статей калькуляції у собівартості бетону була значно меншою.

Дані показників витрат підприємства та структури собівартості бетону, а також невисоких показників рівня прибутку дали висновок про необхідність

зниження витрат на виробництво продукції. Було запропоновано два шляхи зниження рівня собівартості бетону.

Сутність першої рекомендації полягає у зменшенні витрат основних матеріалів для виробництва бетону. Було запропоновано використовувати при виробництві добавку «Суперпластифікатор С-3», що дозволила зекономити затрати цементу на 15%. У вартісному вимірі затрати на придбання добавки обійшлись підприємству у розмірі 2 589 968,41 грн на виробництво 32 992, 955 м³ бетону. В той же час було зекономлено 2 81 699,76 грн цементу на всьому обсязі виробництва. Таким чином підприємству за рахунок впровадження даного заходу вдасться зменшити собівартість бетону на 261 731,35 грн, що в перерахунку на 1 м³ бетону дасть 7,93 грн економії. Зниження витрат основних матеріалів дозволить у наступному році отримати на 214 619,71 грн чистого прибутку більше, ніж попереднього року.

Другим заходом зі зниження собівартості бетону стало зменшення витрат на утримання та експлуатацію виробничого обладнання. Досягнення економії пропонувалося за рахунок заміни засобу по догляду за бетонозмішувальною установкою Придбання засобу з вищою концентрацією діючої речовини «TiraLux-1721» дозволило б зекономити підприємству 20 834,30 грн в рік, що дорівнює 0,63 грн економії на 1 м³. За рахунок впровадження даного заходу ТОВ «ЗБМК» отримає додатково 17 084,13 грн чистого прибутку в рік.

Загалом від впровадження обох заходів на підприємстві вдасться досягти річної економії на всьому обсязі виробництва бетону у розмірі 282 565,65 грн. В перерахунку на 1 м³ бетону його собівартість знизиться на 8,56 грн. Обидва заходи дозволять знизити собівартість 1 м³ бетону з 1077,08 грн до 1068,52 грн.

Економічний ефект від впровадження обох заходів зі зниження собівартості бетону на підприємстві ТОВ «ЗБМК» (Завод будівельних матеріалів і конструкцій) полягає у збільшенні розміру прибутку та чистого прибутку підприємства. За незмінних умов – обсяг виробництва бетону, його ціна, а також інші невиробничі витрати було прийнято сталими у наступному

році. Хоча розмір доходу і чистого доходу також залишився б без змін, розмір витрат підприємства знизився на 282 565,65 грн, за рахунок чого розмір валового прибутку зріс. Розрахунок чистого прибутку дав результат у розмірі 241 281,83 грн на рік.

Також було розраховано показники рентабельності після зниження собівартості продукції. Вдалося збільшити значення показника рентабельності продукції на 0,54%, рентабельності продажів – на 0,42%, рентабельності діяльності – на 0,43%. Хоча значення показників рентабельності зросли, вони залишаються дуже низькими, тому регулювання та оптимізація витрат лише шляхом зниження собівартості продукції є недостатнім і підприємству варто додатково приділити увагу зниженню витрат не пов'язаних з виробництвом продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грещак М. Г. Управління витратами: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба – К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.
2. Мочерний С.В. Економічна теорія : Посібник для студентів вузів / С. В. Мочерний – К.: Академія, 1999. – 589 с.
3. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: навчальний посібник / І.В. Ковальчук. – К. : Знання, 2008. – 679 с.
4. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник / І.М. Бойчик – К.: Атака, 2004. – 480 с.
5. Шегда А.В. Менеджмент: підручник для студентів вищих навчальних закладів / А.В. Шегда – К.: Знання, 2004. – 687 с.
6. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / Н.М. Ткаченко – К.: Алерта, 2006. – 1080 с.
7. Білоусова І.А., Чумаченко М.Г. Стан і проблеми калькулювання собівартості продукції / І.А. Білоусова, М.Г. Чумаченко / Галицький економічний вісник. – 2006.
8. Вовк О. М. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності у будівельній галузі України / О. М. Вовк, М. В. Шашко / Вісник.
9. Марченко В.М. Управління витратами. Конспект лекцій. / В.М. Марченко – К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2015. – 131 с.
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73.
11. Класифікація витрат на виробництво / [Електронний ресурс]. – URL: <https://i.factor.ua/ukr/>
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджено наказом Міністерства фінансів від 31 грудня 1999 року № 318.

13. Нестеренко В.Ю. Економіка і організація виробництва: Конспект лекцій / В.Ю. Нестеренко, І.І. Токар – Х.: ХНАДУ, 2012. – 58 с.
14. Тарасюк Г.М. Навчальний посібник. / Г.М. Тарасюк, Л.І. Шваб – Київ: «Каравела», 2003. – 432 с.
15. Буряк П.Ю. Фінансово-економічний аналіз: Підручник / П.Ю. Буряк, М.В. Римара – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 528 с.
16. Энциклопедия по экономике: Факторы снижения себестоимости / [Електронний ресурс] – URL: <https://economy-ru.info/info/1303/>
17. Клочкова Е.Н. Экономика предприятия: Учебник для прикладного бакалавриата / Е.Н. Клочкова, В.И. Кузнецов, Т.Е. Платонова; под редакцией Клочковой Е.Н. – Москва: Издательство Юрайт, 2014. – 447 с.
18. Экономика: Факторы снижения себестоимости продукции / [Електронний ресурс] – URL: <https://m.konspekts.ru>
19. Гальчинський А.С. Основи економічних знань / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін – друге видання – К.: Знання-Прес, 2004. – 543 с.
20. Будматеріали з відходів. Застосування відходів виробництва будівельних матеріалів / [Електронний ресурс] – URL: <http://bibliograph.com.ua>
21. Наказ № 373 Міністерства промислової політики України «Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості» від 9.07.2007 № 373 / [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
22. Наказ Міністерства транспорту України № 65 «Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті» від 05.02.2001 / [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0065361-01>
23. Про методику перевірки правильності формування собівартості продукції (товарів, послуг) та дослідження впливу виявлених порушень на результати фінансово-господарської діяльності / [Електронний ресурс] – URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/36577>

24. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». – Відомості Верховної Ради України, 1999 / [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
25. Бухоблік: Облікова політика підприємства / [Електронний ресурс] – URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/publication/100006669-oblikova-politika-pidpriyemstva-1>
26. Сук Л.К. Фінансовий облік: Навчальний посібник / Л.К. Сук, П.Л. Сук – третє видання, перероблене і доповнене – К.: Знання, 2016. – 663 с.
27. Цивільний кодекс України. – Відомості Верховної Ради України, 2003 / [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
28. Господарський кодекс України. – Відомості Верховної Ради України, 2003 / [Електронний ресурс] – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
29. Офіційний сайт Заводу будівельних матеріалів і конструкцій / [Електронний ресурс] – URL: <http://www.zbmk.com.ua/>
30. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010) / [Електронний ресурс] – URL: http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html
31. Щебликіна І.О. Основи менеджменту: Навчальний посібник / І.О. Щебликіна, Д.В. Грибова. – Мелітополь : ВБ «ММД», 2015. – 479 с.
32. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Частина 4 / [Електронний ресурс] – URL: <http://www.posada.com.ua/useful/employer/5/46/>
33. Функції виробничих відділів на підприємстві та їх взаємозв'язок / [Електронний ресурс] – URL: <https://studfiles.net/preview/>
34. Никифорова В.Г. Управління персоналом: Навчальний посібник / В.Г. Никифорова. – Одеса, Атлант, 2013. – 275 с.
35. Аналіз ринку цементу (в т. ч. цементних клінкерів), бетону (товарний бетон та ін.) України / [Електронний ресурс] – URL: <https://pro-consulting.ua/>

36. Багацька К. В. Фінансовий аналіз / К. В. Багацька, Т. А. Говорушко, О. О. Шеремет. - К.: Видавничий дім «АртЕк», 2014. – 320 с.
37. Аналіз фінансової стійкості підприємства / [Електронний ресурс] – URL: <https://studopedia.info/6-37611.html>
38. Энциклопедия Экономиста! / [Електронний ресурс] – URL: <http://www.grandars.ru/>
39. Ансофф И. Стратегический менеджмент. Классическое издание / пер. с англ. А. Петров. СПб., 2010. – с. 344.
40. Технології економії цементу / [Електронний ресурс] – URL: http://avtomiks.com.ua/ua/pro_beton_ua/
41. Виды добавок для бетона / [Електронний ресурс] – URL: <http://superbeton.com.ua/beton-proizvoditelia/vidy-dobavok-dlya-betona>
42. Офіційний сайт ТОВ «Поліпласт-Україна / [Електронний ресурс] – URL: <http://polyplastukraine.com/o-kompanii/>
43. Характеристика бетоносмесительной установки [Електронний ресурс] – URL: <https://www.nordimpianti.com>
44. Технические характеристики бетоносмесителей / [Електронний ресурс] – URL: <http://www.str-t.ru/beton/mixer/sb138/>
45. Пути снижения затрат на заводах ЖБИ / [Електронний ресурс] – URL: http://gossmi.ru/page/gos1_616.htm
46. Смазка TiraLux - ТираЛюкс 1721 / [Електронний ресурс] – URL: <http://vekha.ru/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток 1
до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
		2016	01	01
Товариство з обмеженою відповідальністю "Завод будівельних матеріалів і конструкцій"	за ЄДРПОУ	32837994		
Територія КИЇВСЬКА	за КОАТУУ	3221810100		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності Виготовлення виробів із бетону для будівництва	за КВЕД	23.61		
Середня кількість працівників, осіб 34				
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон вулиця Шлюзова, буд. 1, м. ВИШГОРОД, ВИШГОРОДСЬКИЙ РАЙОН, КИЇВСЬКА обл., 07300		5792255		

1.Баланс на 31 грудня 2015 р.

Актив		Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	
Основні засоби	1010	1 388,5	1 204,1	
первісна вартість	1011	8 611,4	8 562,8	
знос	1012	(7 222,9)	(7 358,7)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	45,0	45,0	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	1 433,5	1 249,1	
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	3 527,4	3 817,9	
у тому числі готова продукція	1103	133,4	940,4	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	558,5	1 233,3	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0,2	18,8	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	1,4	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	285,1	1 602,7	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	8 007,2	22,9	
Витрати майбутніх періодів	1170	-	3,7	
Інші оборотні активи	1190	216,7	400,5	
Усього за розділом II	1195	12 595,1	7 099,8	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття				
Баланс	1300	14 028,6	8 348,9	

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	720,5	720,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(3 265,9)	(3 125,2)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	(2 545,4)	(2 404,7)
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	47,6
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	8 485,0	72,4
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	1 488,7	2 479,3
розрахунками з бюджетом	1620	16,8	5,5
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	5,4	18,7
розрахунками з оплати праці	1630	26,1	51,2
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	6 552,0	8 078,9
Усього за розділом III	1695	16 574,0	10 706,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	14 028,6	8 348,9

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2015

Стаття		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
1	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	22 676,5	8 393,0	
Інші операційні доходи	2120	33,0	16,0	
Інші доходи	2240	636,9	1 320,0	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	23 346,4	9 729,0	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(18 223,1)	(7 453,0)	
Інші операційні витрати	2180	(4 256,9)	(841,0)	
Інші витрати	2270	(704,1)	(1 320,0)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(23 184,1)	(9 614,0)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	162,3	115,0	
Податок на прибуток	2300	(21,6)	(-)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	140,7	115,0	

Керівник

_____ (підпис)

Литвин Олександр Олександрович

_____ (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____ (підпис)

Вірченко Тетяна Григорівна

_____ (ініціали, прізвище)

Рисунок А1 – Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва ТОВ «ЗБМК» за
2015 р.

Додаток 1

до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство

Товариство з обмеженою відповідальністю "Завод будівельних матеріалів і конструкцій"

Дата(рік,місяць,число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

Коди

2017	01	01
32837994		
3221810100		
240		
23.61		

Територія КИЇВСЬКА

Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю

Вид економічної діяльності Виготовлення виробів із бетону для будівництва

Середня кількість працівників, осіб 36

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон вулиця Шлюзова, буд. 1, м. ВИШГОРОД, ВИШГОРОДСЬКИЙ РАЙОН, КИЇВСЬКА обл., 07300

5792255

1.Баланс на 31 грудня 2016 р.

Форма № 1-м

Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	5,6
Основні засоби	1010	1 204,1	1 643,5
первісна вартість	1011	8 562,8	9 280,8
знос	1012	(7 358,7)	(7 637,3)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	45,0	45,0
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 249,1	1 694,1
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3 817,9	6 057,5
у тому числі готова продукція	1103	940,4	369,5
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 233,3	7 213,8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	18,8	31,8
у тому числі з податку на прибуток	1136	1,4	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 602,7	212,3
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	22,9	33,9
Витрати майбутніх періодів	1170	3,7	1,6
Інші оборотні активи	1190	400,5	171,0
Усього за розділом II	1195	7 099,8	13 721,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	8 348,9	15 416,0

Пасив	Код рядка	На початок звітної року	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	720,5	720,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(3 125,2)	(2 986,3)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	(2 404,7)	(2 265,8)
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	47,6	65,9
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	72,4	353,5
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	2 479,3	8 866,8
розрахунками з бюджетом	1620	5,5	44,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	21,8
розрахунками зі страхування	1625	18,7	10,0
розрахунками з оплати праці	1630	51,2	85,1
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	8 078,9	8 256,3
Усього за розділом III	1695	10 706,0	17 615,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	8 348,9	15 416,0

2. Звіт про фінансові результати
за **Рік 2016**

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	33 121,4	22 676,5
Інші операційні доходи	2120	21,2	33,0
Інші доходи	2240	-	636,9
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	33 142,6	23 346,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(31 481,7)	(18 223,1)
Інші операційні витрати	2180	(1 315,9)	(4 256,9)
Інші витрати	2270	(144,8)	(704,1)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(32 942,4)	(23 184,1)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	200,2	162,3
Податок на прибуток	2300	(61,3)	(21,6)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	138,9	140,7

Керівник

Головний бухгалтер

Литвин Олександр Олександрович

(ініціали, прізвище)

Сорокіна Олена Костянтинівна

(ініціали, прізвище)

Рисунок А2 – Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва ТОВ «ЗБМК» за
2016 р.

Додаток 1

до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство

Товариство з обмеженою відповідальністю "Завод будівельних матеріалів і конструкцій"

Дата(рік,місяць,число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

Коди

2018 | 01 | 01

32837994

3221810100

240

23.61

Територія КИЇВСЬКА

Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю

Вид економічної діяльності Виготовлення виробів із бетону для будівництва

Середня кількість працівників, осіб 52

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон вулиця Шлізова, буд. 1, м. ВИШГОРОД, ВИШГОРОДСЬКИЙ РАЙОН, КИЇВСЬКА обл., 07300

5792255

1.Баланс на 31 грудня 2017 р.

Актив	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006		
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	5,6	-
Основні засоби	1010	1 643,5	2 343,5
первісна вартість	1011	9 280,8	10 507,5
знос	1012	(7 637,3)	(8 164,0)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	45,0	45,0
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 694,1	2 388,5
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	6 057,5	4 231,2
у тому числі готова продукція	1103	369,5	857,2
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	7 213,8	2 059,4
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	31,8	0,4
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	212,3	5 678,1
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	33,9	4,5
Витрати майбутніх періодів	1170	1,6	1,0
Інші оборотні активи	1190	171,0	577,4
Усього за розділом II	1195	13 721,9	12 552,0
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	15 416,0	14 940,5

Пасив	Код рядка	На початок звітної року	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	720,5	720,5
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(2 986,3)	(2 710,6)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	(2 265,8)	(1 990,1)
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	65,9	130,7
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	353,5	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	8 866,8	5 289,8
розрахунками з бюджетом	1620	44,2	269,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	21,8	37,1
розрахунками зі страхування	1625	10,0	28,0
розрахунками з оплати праці	1630	85,1	164,5
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	8 256,3	11 048,4
Усього за розділом III	1695	17 615,9	16 799,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	15 416,0	14 940,5

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2017

		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	55 858,5	33 121,4	
Інші операційні доходи	2120	78,4	21,2	
Інші доходи	2240	-	-	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	55 936,9	33 142,6	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(52 842,9)	(31 481,7)	
Інші операційні витрати	2180	(2 628,2)	(1 315,9)	
Інші витрати	2270	(117,9)	(144,8)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(55 589,0)	(32 942,4)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	347,9	200,2	
Податок на прибуток	2300	(72,2)	(61,3)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	275,7	138,9	

Керівник

Головний бухгалтер

Литвин Олександр Олександрович

(ініціали, прізвище)

Мазур Вікторія Михайлівна

(ініціали, прізвище)

Рисунок А3 – Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва ТОВ «ЗБМК» за
2017 р.

ТОВ «ВСЦ «ПІВДЕНТЕСТ» LLC «TCC «PIVDENTEST»	
ОРГАН З СЕРТИФІКАЦІЇ ТОВ «ВСЦ «ПІВДЕНТЕСТ»	
СЕРТИФІКАТ ВІДПОВІДНОСТІ СЕРТИФІКАТ СООТВЕТСТВИЯ/CERTIFICATE OF CONFORMITY СИСТЕМА ДОБРОВОЛЬНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ТОВ «ВСЦ «ПІВДЕНТЕСТ»	
Зареєстровано в Реєстрі органу з сертифікації за №	UA0.YT.040102-19
Зареєстрований в Реєстрі органу по сертифікації Registered at the Record of certification body under	
Термін дії з	01 квітня 2019 до 31 березня 2020
Срок действия с Term of validity is from	
Продукція (тип) Продукция (тип) Production (type)	Бетонні суміші та керамзитобетон згідно додатку (28 найменувань) код УКТ ЗЕД: ТН ЗЕД 3824501000 код ДКПІ, ОКП
Відповідає вимогам Соответствует требованиям Comply with the requirements	ДСТУ Б В.2.7-96-2000, п.3.1, 3.2, 4.2, 4.5, 4.6; ДСТУ Б В.2.7-18-95, п. 4.1.2, 4.1.4
Виробник (и) продукції Изготовитель (и) продукции Producer (s)	Товариство з обмеженою відповідальністю "Каскад бетон", Україна, 07300, Київська обл., м. Вишгород, вул. Шляхова, 1-Б, код ЄДРПОУ 42621736
Сертифікат видано Сертификат выдан Certificate bestowed on	Товариство з обмеженою відповідальністю "Каскад бетон", Україна, 07300, Київська обл., м. Вишгород, вул. Шляхова, 1-Б, код ЄДРПОУ 42621736
Додаткова інформація Дополнительная информация Additional information	Продукція, що виробляється серійно в період з 01.04.2019 до 31.03.2020, з урахуванням гарантійного терміну зберігання, технічний нагляд один раз на рік.
Сертифікат видано органом з сертифікації Сертификат выдан органом по сертификации Certificate is issued by the certification body	Орган з сертифікації ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ВІПРОБУВАЛЬНО-СЕРТИФІКАЦІЙНИЙ ЦЕНТР «ПІВДЕНТЕСТ»», Україна, 49000, м. Дніпро, вул. Європейська 7а, офі. 14
На підставі На основании On the grounds of	Протоколу сертифікаційних випробувань № Т040102/19 від 01.04.2019 р. ВЛ ТОВ «ВСЦ «ПІВДЕНТЕСТ», 4-054, Україна, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, пр-т. Сергія Нігояна, 50 Код ЄДРПОУ 13429259
Керівник органу з сертифікації Руководитель органа по сертификации Director of the certification body	О.Г. Горба М.П.
Численість сертифікату повинна перевищувати копій 13 8 016 344 30 34 - 1 8 050 -086 22 92	

Рисунок Б1 – Сертифікат відповідності лабораторії ТОВ «ЗБМК»

Рисунок Б2 – Свідоцтво про відповідність системи вимірювань лабораторії ТОВ
«ЗБМК» вимогам